

Verzamelde gedichten

H. Marsman

bron

H. Marsman, *Verzamelde gedichten*. Em. Querido, Amsterdam 1941

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/mars005verz03_01/colofon.php

© 2011 dbnl

The logo for the Dutch Bibliography (dbnl) consists of the lowercase letters 'dbnl' in a stylized, blue, sans-serif font. The 'd' and 'b' are connected, and the 'n' and 'l' are also connected. The letters are slightly slanted to the right.

Eerste periode

I**Verhevene**

Eeuwen wentelden hun volheid samen:
zijn fundament;
nauw kon hun denkgedrocht omvamen
zijn schedeltent.

haren sloegen hun vlag langs den hemel:
bepantsering;
scherp was zijn lijf, geel en vermetel,
dat dansen ging.

maar hij, blonde boorling der zwellende jaren,
hij tartte nacht
en vlocht het ruige duister samen met zijn haren
tot veilge vacht.

zoo, schragend geleund in de nis der kimmen,
zuigende schacht,
zag hij ellende den hemel beklimmen:
zijn eerste wacht.

Vlam

Schuimende morgen

en mijn vuren lach
drinkt uit ontzagelijke schalen
van lucht en aarde
den opalen dag.

Vrouw

Lichaam, wentelend al-leven
gedrochtlijk staan wij en massaal geheven
tegen den rottend-paarsen hemel van verlangen

hijgende nacht

mijn vale handen tasten even
het slierend kransen van uw blauwe haren,
die, gif en scheemring, vachten hemel waren
over al-ruimte, uw gelaat, ivoor ovaal,
waarin uw oogen, spitse spleten, hangen:
een groen signaal.

Heerscher

Hij schreed
en ruimte was hem soepel kleed
aan 't koele lijf.

de gladde luchten spatten uit elkander
en roode sterren walmden al hun wonder
in wankelenden nacht.

hij schreed
en ruimte brak aan zijn metalen tred
en lucht verkromp voor zijn doorzengden zucht.

leven was enkele vlokken violette geur.

hij at
en aarde trok haar gillende spiralen
door schrompelenden nacht:
hij had geproefd.

hij stond,
atoom en kosmos beide,
en heerschend was in erts en greep
over den werveldans der elementen
d'ivoren glimlach van den stillen knaap.

Bloei

O, vrouw,
bloeit schaduw waaiabloem en firmament,
dat sterren schrijden in den gang mijns bloeds
en nacht de weerklank van den roep der handen

en uit den zoom van mijne donkerheden,
onder de hemelbruggen mijner armen,
het maanzeil tastend over dansend stroomlijf

o, het zal stranden aan gifspelonk der oogen,
vrouw

Einde

Terzij de horde

nooit gleed een bloemsignaal
tegen de steilte van mijn schemernacht,
waar ik, gewelfd over den rand der ruimte,
den geur der eeuwen puur uit de bokaal der lucht

en zelve drijf, een late, smalle bloem,
op den verloomden maatslag van den tijd.

Gang

Smarten tasten zijn gang.
het vlak is blind
en oogen branden dieper dan het doel

o, grenzen, horizonten en vervloeien.

terzijde zal de wereld branden:
een scheeve bloem in wapperenden mond der ruimte

maar toen de luiken gleden voor zijn oogen,
draaide de wereld zich een kwartslag om.

Schaduw

Vreugde is zwartgebrand:
asch en omwalming

lijden tot kruis zich spant
uit nachts omarming

leven is weggebloed
naar alle wenden;
geen witte doodengroet
breekt uit de lenden

martel, één ruischeling,
lokt mij dit enden:

scheemrende kruiseling
aan hemels enden.

Wacht

Zee, storm en duister

en eeuwigheden breken in den nacht;
mij worde dracht van firmamenten
zeer verzacht.

ik kan der vuren huiverende wacht
niet langer hoeden
ik ben gansch ontkracht

geef mij uw schemering
geef mij uw grijzen wind

II

Virgo

Morgenmeren.
uw omgrenzing ordent.
bergen klimmen in het tinnen licht

en uw stille, virginale lippen
kuischen aan de sidderende beken
zoete smetten van het groene duister

en uw oog wordt licht.

maar de nacht stort ruglings in den nacht

en uw mond is in zichzelf besloten
en uw bloed is door uw bloed omringd.

Bloesem

Oneindig zijn de vloeren van den nacht -
en droomend bruinen vrede, deint, o akkeraarde,
dit donkre nachtland in uw warmen schoot

o, paarlen licht

aan donkers zachte zoomen
schoort een verlaten boom
den wankelenden boog der nacht.

als gij den avond om uw schouders plooit,
figuur, gekerfd uit nachtelijk ivoor,
den droom der wimpers langs de luchten spant
en scheemrend schrijdt

blauwen uw oogen bloei
en slaan de velden witten geur en wijn,
die uw omdroomde schreden kostbaar siert;
en firmamenten ruischen sterrenbloesems,
die uwer handen tasten scheemrend dauwt.

en door ons warme schrijden schrijdt de nacht.
maar hoor, het wappren van haar grijzen mantel
over den loomen stap der eeuwigheid.

De blauwe tocht

Huizen hangen scheef in sluimering
en de straten klagen eindeloos-verwezen

is dit de straat, vriendin,
die daags uw lach in fonkelenden bloesem slaat?
die stroomt, bij schemering
- o! ruischende verteederling der harten -
van 't grijze vuur, dat aan uw oog ontwelt?
die deinde, een andren nacht,
in 't hijgend zich omarmen van al avonds vreugden,
één blauw geluk, dat onze schreden drenkt?

en dit de weg, vriendin,
die voor uw zachten tocht,
haar harden wand als waaier openbuigt?

dit dorp is zonder u mij vaag en vreemd,
zonder de vlam der haren in den wind,
zonder de schaduwen, die van uw handen waaien
en zonder uwen schemerenden gang.

enkel der linde groene ademing
is van den bloesemdroom dier nachten vol:
een ronde stem, die door de wegen luidt.

Kom, laat ons gaan;
geef mij uw hechte hand, zonder te tasten;
ik ben zeer aardsch, ik ben u zeer verwant.
hoort ge, mijn stem werd ruig,
mijn oog gewet aan grijze horizonten
en smedend buigt mijn wil
de daden van mijn hand en van mijn mond en oog.

neen, schuchter niet:
ik ben zoozeer ontdaan van overluchtsche tochten
en zoo afkeerig van het schaduwzeilen
langs wankelende regenbogen,
die droomen huifden over maanrivieren,
dat ik in dezen nacht, die als een bloem verging,
met harden wil het tasten mijner enkels schorend,
mij tuimelende, wilde wegen brak
langs steigerende rots
en wapperende stroomen
met witte vlag bezeilde naar uw open dag!

geef mij uw hechte hand, zonder te tasten:
ik ben zeer aardsch, ik ben u zeer verwant.

en d' eendre maat gebrand in onze schreden,
doorwaden wij dit land der herfstelijke nachten
en wij vervoeren het met ons verheerlijkt hart.

Bevreemd: kunt gij den breuk der kernen overbogen,
wanneer de sterren tegenkant'len aan de lucht
en alle bloemen anders luiden dan uw stem?

neen, neen, vriendin, de breuk der kernen zij;
maar mij verheugt de stilte uwer tuinen,
nu smart dit jaar uw oogen duister sloeg.

en, weergekeerd van huiverende hoogten,
koel, maar verheerlijkt, zwaar van firmamenten,
dreef mij het lot u zingend tegemoet.

laat ons den stroom bevaren van den nacht,
omhoog het zeil! - hoort ge: de avond ruischt.
o! ons doorwaaid geluk, dit wapperend fregat,
dat als geen boot vóór haar de ruimte kerfde
en u aan boord, vriendin,
u, die ik nimmer derfde,
wijl ik u nooit bezat.

nu is het goed: hier is mijn zachte hand

gij zijt zeer aardsch, gij zijt mij zeer verwant.

Invocatio

Laat mij in uwer haren mantel slapen
en leg uw donker om mijn wilde hart,
verban het licht uit mijner oogen dalen
en vouw uw venster open in den nacht.

want ik ben moe, de dag heeft mij geslagen
met vuur en wijn uit zijn verweerde bron
mijn angst versteende teere rozenhagen:
ik ben een blindelings bezetene van zon.

omhul mijn hoofd en laat de schuwe handen,
verborgen in de scree van uw gewaad,
zich ankren mogen aan de heuvelflanken,
waardoor de harts slag van den schemer waart.

en neem mijn mond, want haar verdroogde vlammen
verzengen naar de schaduw van uw bloed,
bedauw mijn stem met schemerende glanzen
en gord mijn oogen aan met zachten moed.

laat mij in uwer haren mantel slapen
en leg uw donker om mijn wilde hart,
verban het licht uit mijner oogen dalen
en vouw uw venster open in den nacht.

Madonna

Gij slaapt met ons als paarden in uw armen,
die schuilen aan de zoomen van uw bloed
en uwe haren duisteren erbarmen
over de tochten van ons waaiend bloed.

wij tasten u in een verloren golven
en monden in de schalen van uw hart
en zijn zoo grondloos in elkaar bedolven,
dat wij de merken ruilen van ons hart.

en worden stil, madonna, aan uw handen
en onze vezelen verzachten zeer -
wij bloeien onuitblusschelijke lampen
over den schemer van het nachtljk meer.

en huiveren als reeën aan uw slapen,
biddende planten in gemeenen nood,
en zijn omvleugeld door een wijde schaduw
in de omraming van den grooten dood.

III

Berlijn

De morgenlucht is een bezoedeld kleed
een bladzij met een ezelsoor
een vlek

de stad
een half ontverfde vrouw

maar schokkend steigert zij den hemel in
als een blauw paard van Marc in 't luchtgareel

Berlijn

de zon is geel

Stralsund

Zon
korte gevechten
van smalle schepen
in ommuurde verten

Rügen
sluimerend slagschip
dat eeuwig voor anker
den dag verspert

avond

kalmte

wakend hert

Hiddensoe

Bronzen boot

de sprong
uwer flanken
stoot
een mes
in den nacht

zilveren dood

maan
die de dolk
van den boeg
aan den muur
van den nacht
tot scherven
sloeg

schuim

flarden bloed

Fort

Fort

donder

stormend ontsprongen
de wervelkolommen
de schokkende monden
van de kanonnen

donder

de horizonnen
gaan onder

muren der sterren
gitzwarte vuren
kolen en tonder

en de toren
der zon

laaiende

ton

stort

onder

donder

fort

Bazel

Groen is de slag
van den stroom
door het dal
van den dag

heuvlen van licht
zijn de wallen

de stad is een fort

door de poorten
der bruggen
ligt zon gestort
over de ruggen
der golven

de stad is bedolven
onder het haar
van de zon

Amsterdam

De maan verft een gevaar over de gracht.
ik schuifel elken nacht na middernacht,
in een verloren echoloozen stap,
ruggelings schuivend langs de hemelschuinte,
de treden der verlaten wenteltrap
van de ontstelde ruimte

Potsdam

Schrijden
goed soldaat zijn
trommelvuursein inniger beminnen
dan de schaduw van de blondste vrouw

schrijden

Ruimte
open orde
droge zandsteendoorsnee van het licht

weerstand
uitgeëffend
evenwicht

Hemel
breed bestek
sober overwogen
staalgewelven
glazen bogen
koepeldek

Smidse
hamerslagen
schrijden door de straat
harde vreugde
om de regelmaat
waarin hemel
tusschen ruimtebreuken
staat

gele schuinte

grijsheid

koel kwadraat

Weimar

Doodenhuis
hooge vensters droomen hun vergaan

luikenkruis

vleermuisschaduwen
daaraan

Delft

Sluimer dood

zacht
verdronken
donker

nacht

groene dood
in de gracht
verzonken

blinde non
waanzin
spon
zacht
gefonker
in de oogen

donker

pracht

Val

Ich falle nach Venedig hinunter
und so weiter - bis zu den Sternen

Trakl

Val

lichtende rank
die heelal
na heelal
ontbrandt

steen

dier

plant

Schal

grondeloos lood
aan het snoer
diep door den schoot
van het al
slaat
aan den vloer
van den dood

Val

achter den wal
van den dood

blind door het luik
van de hal

boot

ster

dal

IV

Penthesileia

De bronzen kling
omheuvelt ademend het schemerdal.
daarachter zingt de zee een zachten dood

wuivende zeilen,
droomend aan den voet der weeke heuveln,
deinen de tenten van het maagdenkamp.

Penthesileia slaapt

een laatste vrouw die haar omarmen mocht
en sluimeren in 't warme schaduwrag van haren flank,
bezweken en ineengeworpen, ergens in de tent,
buiten den samenhang van 't zwalpend bloed
achteloos weggelegd

zoo ligt haar pantser

Penthesileia slaapt.

met haren helm,
besmeurd door 't zware bloed der late zon
die zij tot aan haar rooden dood bevocht,
legt zij de ruimte van zich af
en wischt den dag uit heur versomberd haar
en baadt zich, lang en loom,
in schemerschaduw der naderende nacht.

zij peinst:
dit gaat voorbij.
geen dezer lievelingen kan de pracht
van mijne haren dooven in den gloed
van matelooser pracht. geen kan mijn bloed
vermoeien tot den dood. uit elk omarmen
schittert het schild van mijnen schoot
wit-stralender. de zuilen mijner schenkels
spannen zich rijziger. uit de verstrengeling
der leden puren de mijne kracht en glans,
de hare welken week, zij bloeden als
gestorven rozen, rood en zwart. zij hebben
haar angst gekoeld. haar bloed verstroomt.
zij voeren in de boot van mijn omarmen
voorbij den dood. zij zijn bedwelmd
van zaligheid, vervoerd -
ik echter rijs, als riet
uit streelingen van wind en water, machtiger.
ik breek den dood dien zij mij schenken willen,
dien ik zelf verbeid, achteloos schier.
er is geen schoot waarin ik duizelend
verzinken kan. er is geen vrouw
die mij de dronkenschap,
het zelf-vergeten storten
kan in mond en hart

er is een man, misschien

schreiend om dit verlang,
hunkerend naar verraad en ondergang
en angstig om die beide, diep ontsteld,

weert zij de warende gestalt'
die door haar tent sluipt,
vaag en overal -
en kantelt zich
en klemt zich
aan den wand.

De vrouw met den spiegel

Den spang,
die de roodkoopren pracht
des haars omsloot,
hebt gij, gedachteloos,
in een zacht-mijmerend gebaar,
dat in zichzelf rustte en vergeleed,
uit uwe hand gelegd -
en onbeschroomd der lokken val,
die u ommantlen wilde,
losgewoeld.

zoo staat gij,
koud en onberoerd
binnen den blauwen nacht.

Gij neemt den spiegel in uw hand
en uit zijn droomend-donkren schoot
ontwaakt en groeit
- a dream within a dream -
de rankheid van uw mat-albasten naakt

en gij staat groot en virginaal
in het weerkaatst heelal.

Gij hebt het oog van een ontwakend hert,
en uw gelaat, uit doodsbleek licht der maan gegrift,
is op uw marmren tors
een koele vlam.

Gij hebt u-zelf zeer lief,
en zoozeer houdt uw beeltnis u geboeid,
dat zij den adem aan uw mond ontroof

en uwen bloedklop in haar aad'ren zuigt
en u verteert, zoozeer,
dat gij de schim uwer weerkaatsing wordt,
bezwijmt
en sterft.

De vrouw van de zon

Ik zag een vrouw, die schreed
alsof zij nooit zou sterven.

A. Roland Holst

Vrij en eeuwig,
tijdeloos ontheven,
in een hoog en onaanrandbaar zweven,
schrijdt gij,
koninklijk geheven,
langs de blauwe muren van het licht

o! de sneeuwstorm van uw gouden mantel
o! de zon, het diamanten vlamsel,
dat de heemlen uitstroomt uwer haren
langs de wolkenlooze bergen van den dag

o! de nacht -
waar uw fonkelende gouden tocht
in den hoogen, sidderenden loop der herten
eenzaam eindigt,
in de diepste verten.

De vreemde bloem

...
een steile raadselige bloei,
eenzaam en ongezien -

...
doch later zal,
wellicht na veler jaren val,
in de omarming van een sombren knaap,
den laatsten zoon van een vermoeid geslacht,
een donkre vrouw ontstellen tot den dood -
wijn in zijn oogen, ondoorgrondlijk klaar
een ondoorgrondlijk donker, staat de angst,
waar zich zijn bloed herinnert aan den droom,
waarin een vreemde bloedkoralen bloem
verscheen die zijnen mond beroerde,
diep en lang -

De blanke tuin

Dien avond, vrouw,
nestelend in uw schoot,
als uw beminde eerstgeboren zoon,
werden de laatste woorden van de monoloog
mijns levens door 't scheem'rend woord
van uw erbarmend zwijgen
snikkend en stamelend
tot samenspraak

en in den blanken tuin uws aangezichts,
onder de donkre rozen van uw haar
en uwer oogen scheemrende anemonen,
steeg de gebogen rank
van mijn gehavend hart
tot nieuwen, duizelenden bloei.

De laatste nacht

De nacht gaat over ons heen
diep onder het raam slaapt het dorp,
ver achter de huizen de zee.

nog lijkt hier alles vertrouwd:
de kamer, het raam en het licht,
en mijn hand die schaduwen vouwt
om den weemoed van uw gezicht.

De nacht staat tusschen ons in
en de duisternis wordt een gezicht:

o! de engel wiens wrekende hand
ons roept naar het laatste gericht.

o! mijn God, om het lieflijke land
waar de lelie van haar gezicht
sliep in de schaûw van mijn hand.

Nu is alle luister gedoofd,
elk gaat zijn eenzaamheid in.
was het donker ons niet beloofd
als een gemeenzaam begin
en de nacht als een vochtige schaûw
die ons, sluimerend flank aan flank,
zou drenken met diepen dauw,
twee bloemen aan ééne rank?

de duisternis is een gericht
en de nacht een tweesnijdend zwaard.

is dit masker uw eigen gezicht?
is dit masker mijn eigen gelaat?

de nacht gaat over ons heen,
diep onder het raam slaapt het dorp,
ver achter de huizen de zee.

De gescheidenen

De kamer leeg.
een valse grauwe nacht.
een schemering die aan den dood ontsteeg

wij liggen eenzaam op de zwarte baar
en zullen weldra op de klippen stranden

drijven wij naar den dood
of in den ronde?

de rozen worden zwarter in uw haar

waar zijn uw handen?

Afscheid

Slaap met het donker, vrouw
slaap met den nacht

ons diepst omarmen
heeft den droom omgebracht

donker en zonder erbarmen
zijn bloed en geslacht

slaap met het donker, vrouw
slaap met den nacht.

V**De vreemdeling**

Laat mij alleen.
dit is de tweesprong onzer wegen.
gij hebt mij tot den versten rand geleid.

maar keer hier om, ween niet.
gij kunt den laatsten tocht naast mij niet schrijden,
noch ik met u, gij gaat hem eens alleen.

gij zijt mij nochtans onverdeeld verpand:
ik heb uw bloed den donkren kus gegeven
van hen, die boven dood en leven
ontstegen zijn. ik ben hun afgezant.

ik beid uw komst.

wij zullen eens den zwarten wijn
van dood en donker uit één beker drinken,
wij zullen stroomend in elkaar verzinken
en eeuwig zijn.

vaarwel.
ik keer niet weer.
maar gij komt zelve, later.
vaarwel. het water
roept voor de derde keer.

De voortekenen

Soms was zij heel den dag met zichzelf alleen.
langzaam boog zij zich dan af naar den wand
en zij verdween in onzichtbare verten; hij bleef alleen
achter, wachtende of zij wel keeren zou uit dat land.

later keerde zij dan, maar zij was zoo doordrenkt
door vijandige geuren en vreemde, geheimzinnige glanzen,
dat hij zich door haar kussen verraden vond, en zich, gekrenkt
door de teederheid van haar machteloos en vermoeid erbarmen
langzaam uit den angst van haar tengere armen bevrijden moest.

De stervende

Van hare handen
die zijn hoofd namen
en het wegborgen binnen haar schoot
is toen het koele glanzende streelen begonnen
als een ijl sneeuwen over een groot, somber land.

en toen hij de oogen sloot
over een leven, tot den dood toe vermoeid,
was wat het donkere bloed had misdreven
in een blind brandend weenen vergeven
en uitgeroeid; en behoed
door een vrede, die hem begroette en overstraalde
doorheen de hemelsche regenbogen
die uit de barnsteenen zon harer oogen
door een sluier van tranen naar hem neerdaalde,
is in een groot en roekeloos zweven
de zwarte boot
de machtige wateren binnengedreven
van het eeuwige leven of den eeuwigen dood.

De overtocht

De eenzame zwarte boot
vaart in het holst van den nacht
door een duisternis, woest en groot,
den dood, den dood tegemoet.

ik lig diep in het kreunende ruim,
koud en beangst en alleen
en ik ween om het heldere land,
dat achter den einder verdween
en ik ween om het duistere land,
dat flauw aan den einder verscheen.

die door liefde getroffen is
en door het bloed overmand
die ervoer nog het donkerste niet,
diens leven verging niet voorgoed;
want de uiterste nederlaag
lijdt het hart in den strijd met den dood.

o! de tocht naar het eeuwige land
door een duisternis somber en groot
in de nooit aflatende angst
dat de dood het einde niet is.

[Ik lig niet meer alleen in het ruim]

Mutual forgiveness of each vice,
Such are the gates of Paradise.

Blake

Ik lig niet meer alleen in het ruim.
de dood heeft mij samengelegd
met het teedere witte kind
dat ik eens in den verren tuin
onuitsprekelijk heb liefgehad.

nu zullen wij samen vergaan.
haar stem in de duisternis zegt:
neem mijn hand, het donker is koud.
neem mijn hand, het donker is groot.
die de liefde niet samen houdt
worden één in den angst voor den dood.

in een weerlicht verblind en onthuld
grijpt een mond een bevenden mond
en een leven van lust en schuld
wordt wit in die duistere stond
waarin alles te niet wordt gedaan:
angst en bloed, hoovaardij en lust,
en mijn trotsche purperen naam
wordt smetteloos uitgewischt
met haar zuiveren sneeuwvitten naam.

nu zijn wij bijna vergaan
- is dat licht daar het Paradijs?
nu zijn wij bijna vergaan
- is dan alles voorgoed voorbij?

Leopold (de dichter van Cheops)

Dwars door den nacht
riep hij met klare stem
van 't voorgebergte af der eeuwigheid
den vuren naam van een doorgloeid kristal
waarin genezend werd uiteengebrand
de kranke dood van een vergaan heelal
en morgenlijk het jonge sperma sliep
van een beziel, oorspronkelijk
getal.

zoo' voormaals God een jonge wereld riep
- een duister vocht tot grootsch kristal gestold -
die in de lendenen der chaos sliep,
zoo déze Leopold,
die Cheops
schiep.

Ichnaton

een vluchtige planeet
tusschen oeroude sterrebeelden
een virginaal, ontijdig
morgenlicht

De dag verwoei.
het ijl vaalsneeuwend schuim
van een zeer lichte, wervelende zee,
stormachtig dreunend, die te pletter sloeg
tegen de blinde rotsen van den nacht

en ook de ruimte stierf.

eeuwen en koningen,
wien het zwaard uit de handen sloeg en
horden, die de vluchtende legerbenden
in een weerlicht over de grenzen sloegen,
allen zijn,
in een tijdloos staren de ruimte versteenend
sneuelend over de westlijke heuveln verdwenen,
spoorloos en zonder naam.

Weerloos en kwijnend
is de veege rank
ontsproten aan den eindeloozen muur
van loodzwart duister tusschen niets en niets

een vale schemerende plant

Pijlsnel uitgroeïend is de zieke rank
een vlam geworden: tusschen tweevoudig duister
een slank, snijdend vuur,
dat, ster-snel wentelend,
den boom des duisters
tot den wortel spleet.

de nacht ontvlamde, brandde en verwoei

goddelijk, uitverkoren, kuisch en wit,
straalde de zon door het aegyptisch duister,
maar met den morgen sloeg hij, wankelend,
van zijn laag zenith naar den horizon.

zoo stierf de smalle knaap onder de Pharaonen
het onaanrandbaar godskind
Ichnaton.

Heimwee

De tijden zijn zwart.
wij zijn eeuwen en eeuwen te laat geboren.
in een mantel gehuld, door een
engel op weerlichten doortocht verloren
en door het onuitroeibaar heimwee vervuld
den Koning te zien voor Wien ik had willen strijden,
schrijd ik naar den Dood
en die een krijgsman had willen zijn
in de hartstochtelijkste aller tijden,
moet nu in late verwilderde woorden gewagen
van eeuwen, die versomberden tot verhalen
- duister en vurig - van Kruistochten
en Kathedralen.

VI

Sneeuwstorm

Toen sprongen wij plotsling met jonge vrouwen
in sleden, die pijlsnel den nacht in gleden -

eéne, huiverend in onze armen:

‘o!... het is of wij nachtenlang reizen
door toovertuinen en paradijzen,
alsof het begin van den tocht al eeuwen,
eeuwen achter ons ligt -’; het sneeuwen
wordt dichter; in het ruischende rijden
door grijze landen, in vreemde tijden
verschemert de oorsprong, verdoolt het einde.

rakelings scherende onder de wolken,
springen wij verende over ravijnen; kolken
van duister, afgrondlijke angsten, branden
daaronder, striemend vliegt ons spoor
door de ruimte, onmid'lijk verstoven
vlijm door den nacht. het duister gereten.
aadren geopend, in tweeën gesneden.
veege gedaanten verbloeden terzijde.
horden van levens, die langs ons strepen,
schrompelen, naar spelonken gedreven,
omgebracht en in stilte verdronken.

‘zweven wij? hangen wij tusschen twee angsten?
o! het monsterlijk dier aan mijn schouder -
achter ons (niet omzien, niet omzien!)
wordt tusschen blinde, doovende doeken
op een afschuwlijk-gedempte wijze
gemoord!’ ...

‘Paradise regained’

De zon en de zee springen bliksemend open:
waaiers van vuur en zij;
langs blauwe bergen van den morgen
scheert de wind als een antilope
voorbij.

zwerfende tusschen fonteinen van licht
en langs de stralende pleinen van 't water,
voer ik een blonde vrouw aan mijn zij,
die zorgeloos zingt langs het eeuwige water

een held're, verruk'lijk-meeslepende wijs:

‘het schip van den wind ligt gereed voor de reis,
de zon en de maan zijn sneeuw witte rozen,
de morgen en nacht twee blauwe matrozen -
wij gaan terug naar 't Paradijs’.

Salto mortale **(‘Variété’, 6e acte)**

Ik zelf maakte, van trapeze
zwevend naar trapeze, den duizelingwekkenden
doodensprong,
en in de ondeelbare eeuwigheid
dier seconde, bliksemde ergens

- beneden mij? boven mij?
aan welken kant en in welk heelal?
de laatste regen der sterren voorbij

nu flikkert mijn leven mijn lichaam uit.
de eeuwigheid fluit in een kogel voorbij.
aeonen.

(Kiriloff, Kiriloff in de Daemonen!)

- ‘Vang!’ -

het lijf vangt de ziel als een boemerang.

terwijl ik sidderend tusschen de sterren hang,
zit ik beneden - ‘hier is mijn hand’ -
de laatste acte is aan den gang.

Twee vrienden

De maan maakt den nacht tot een sneeuwwit veld.
een man heeft zijn vriend van zijn leven verteld:

er is door dit spreken een wonder gebeurd:
hun harten zijn zoozeer eender gekleurd

dat de een als hij soms naar den ander ziet
bij zichzelf zegt: maar ben ik dat niet?

een vrouw; nog een vrouw; een verterend gemis.
het is alsof alles ten einde is:

want één hart blijft thuis en één hart gaat op reis
maar geen van twee vindt het Paradijs.

‘Les soldats de Dieu’

De kamer is zwart.
de nacht staat scherp in de ramen gebrand,
hard en hel als een diamant.

ik zit naast het bed
en houd den stervende bij de hand.
maar hij heeft zich afgewend naar den wand
voor het laatste gevecht, oog om oog
met God en den Dood, tand om tand.

hij hoort den dreunenden stap der soldaten
die langs de straten der eeuwigheid schrijden.
hij heeft zijn leven achtergelaten. de dag is verbrand.

o! om één uur van de sneeuw Witte tijden
dat wij op snelle onstuimige paarden
stormachtig den stralenden morgen doorreden

maar leven en liefde werd hem een legende

hij zegt:
‘geef mij een zwaard’
de soldaten komen nader en nader.
dan, een ondeelbaar oogenblik later:
‘jij, Radiguet? jij, die aan mijn zijde
een zwarte engel, God zoudt bestrijden!’
maar Raymond, die zijn leven lang heeft gezwegen,
zwijgt en grijpt naar zijn zwaard.

het gevecht

zij staan op de bres

die het fort van den tijd
splijt in den ringmuur der eeuwigheid.

arm hart, arm hart.
dappere, dappere citadel.
nog één nacht, nog één uur, nog één tel.

Lex barbarorum

Geef mij een mes.
ik wil deze zwarte zieke plek
uit mijn lichaam wegsnijden.

ik heb mij langzaam recht overeind gezet.

ik heb gehoord, dat ik heb gezegd
in een huiverend, donker beven:
ik erken maar één wet:
léven.

allen, die wegwijnen aan een verdriet,
verraden het en dat wil ik niet.

Doodsstrijd

Ik lig zwaar en verminkt in een hoek van den nacht,
weerloos en blind; ik wacht
op den dood die nu eindelijk komen moet.
het paradijs is verbrand: ik proef roet,
dood, angst en bloed.
ik ben bang, ik ben bang voor den dood.

ik kan hem niet zien,
ik kan hem niet zien,
maar ik voel hem achter mij staan.
hij is misschien rakelings langs mij gegaan.
hij sluipt op zwarte geruischlooze voeten onzichtbaar
achter het leven aan.

hij is weergaloos laf:
hij valt aan in den rug;
hij durft niet recht tegenover mij staan;
ik zou zijn schedel te pletter slaan.
ik heb nu nog, nu nog, een wild ontembaar
verlangen naar bloed.

Crucifix

Tusschen het venster en den donkren wand
een eenzaam man, een kruisbeeld in de hand.

zijn hart wordt stil en bovenwerelds wit:
het hoort hoe hij in duizend angsten bidt.

en het ivoren Lichaam van den Man
tusschen twee zwarte kruisen wordt een vlam,

die het beslagen duister diep doorlicht:
een weergaloos, doorschijnend vergezicht:

over een woest, ontembaar bergland, groot
en weerbarstig, het donker randgebergte van den Dood,

klimt langs een wankel gemzenpad
een man naar het verborgen ontoegankelijk hart

der hemelgletschers, steil, vermetel, smal.
en stijgend, roekeloos aan zichzelf ontstegen, vindt

hij, verscholen tusschen puin en ijs,
den schemerenden bloei van edelweisz

en alpenrozen, de stille bloemen van het Paradijs.

Seine-et-Marne

De zon sprong op van de brug te Châlons,
 uren ver weg achter Montereau,
 trok over Nemours naar Fontainebleau
 en viel door een avond van schemerdauw
 in de Seine bij Charenton.

toen bloeide de nacht. langs de oevers der
 kimmten flakkerde weerlicht na zwarten donder.
 over de glanzende schemermeren
 dreven boven verzonken puinen
 zachte schimmen van maanlichtwolken
 tusschen de eilanden der populieren
 en diep-weerspiegelde droomfragmenten
 van sterrentuinen en firmamenten
 wiegelden over het witte water
 zilveren en lazuren droomen.

dan een hel-gele dag:
 boven de teedere bergen der verten
 waar woeste zonnen branden en breken
 langs de doorschijnende hemelklingen
 der rondom zichtbare horizonnen
 bezeilen ontelbare zachte schepen
 van licht en wolken de blauwe zeeën
 en koele meren der hemelstreken:
 onzichtbare, sluimrende, teere zwanen.

o, Seine-et-Marne, fransch Toscane!

Tusschen Marlotte, Montigny en Grez
 staat op een heuvel een klein houten huis.
 een stem vraagt loom: is de zon wit of grijs?
 wordt de dag snikheet?
 en de stem van den jongen die buiten staat
 en de reis verspiedt van het vroege licht,
 lacht en zijn lach is een lied.

hij toovert een fonkelend vergezicht:

de dag is een meer; het snelle, veerkrachtige
 morgenlicht scheert er zijn kleurlooze schepen over.
 de zon, de felste der morgenrozen gloeit
 tusschen tomaten en tuberozen. smetteloos,
 smetteloos is het blozen der jonge berken
 en populieren. links langs het verschiet
 broeit het doffe paars van beslagen druiven.
 de donderkoppen en heuvels zwellen; vlak
 onder de verende ruggen der kimmen
 - gladde, gebogen, springende herten -
 hijschen de verten de teedere zeilen, grijze
 ('grijze?') ja, van amandelbast
 het nauwlijks groene grijs, en -

maar wie slaapt, slaapt door in het houten huis
 in het warme hart van het paradijs,
 op den heuvel aan den weg naar Grez.

1927

Tweede periode

VII

In memoriam P.M.-S.

...

een non.
 een hertogin.
 een vrouw voor wie de zin
 des levens pas voorgoed begon
 kort voor haar dood en groeide met dien dood;
 binnen een groot
 volkomen afgestorven-zijn der wereld
 hervond zij haren oorsprong;
 en na den korten loop des levens
 ving zij zichzelf in zichzelf op
 en hing daarin
 gelijk in het begin.

maar tegelijk was zij zoo vol en zoo koelbloedig wereldsch
 dat zij een middag kort nog voor haar dood
 omdat de zon zoo prachtig scheen op het gazon
 nog eenmaal loopen wilde door het licht.

driemaal doordrong
 het bloed dat uit haar wonde sprong
 haar kleed en kleurde het met dood'lijk vermiljoen;
 haar witte handen grepen het
 en scheurden het in wilde repen weg.
 driemaal doorstond
 zij nog dat iemand haar verbond
 en pantserde in een hel zomersch kleed;
 en langzaam daalde zij de trappen af en schreed
 zij langs het bloeiend grasveld door de middagzon,

hoewel het bloed in haar toen al zoozeer vervaalde
en ook de dood haar al zoo diep benauwde
dat zij haast niet meer ademhalen kon.

een hert

niet alleen om het teedere beloop
van hare enkels die als bij de reeën
bijna te breekbaar leken voor haar romp;
noch om haar half geloken oogen
die vol van vreemde bange droomen waren
en zacht amandelvormig,
noch om het vage trillen van haar wimpers
of om de teere schelpen van haar mond.

maar om iets onnaspeurlijk wondbaars en koninklijks;
iets avondlijks dat veel langs meren dwaalde
en dat, gewond door pijn maar dieper door vermoeden
het leven als iets zoo ontzettend duisters voelde
dat het vergeefs en radeloos een uitweg zocht.

maar dien niet vond; en in 't verborgene
onhoorbaar snikkend, lag zij met groote open oogen
langzaam en geheimzinnig te verbloeden.

tot in den dood droeg zij den eenen ring.

het wereldlijk en onopvallend teeken
dat in zijn doffen diep bestorven bloedgloed
het wapen droeg van haar vervallen staat.

haar handen waren tenger, smal, zacht elpenbeenen;
soms was men bang dat zij zouden verbranden
in lange vlammen die zich zelf doorschenen

zoo lang en slank en wit waren haar handen.

hoe haar leven was? wat weet men van een leven?
wat weet ik van de sidderende angsten
die haar misschien haar leven lang opjoegen
en waaraan bleven haar gedachten hangen
de lange regenende schemerdagen;
waaraan heeft zij haar zachtsten droom gegeven?

nu is zij jaren lang alweer begraven.
haar zoon en ik gaan zeer verscheiden wegen.
wacht zij op ons in gindsche verre streken
waarheen al reeds toen wij nog kindren waren
op lange regenende winterdagen
haar droomen en herinneringen negen?

De bruid

Ik dacht dat ik geboren was voor verdriet

en nu ben ik opeens een lied
aan 't worden, fluisterend door het ijle morgenriet.
nu smelt ik weg en voel mij openstromen
naar alle verten van den horizon,
maar ik weet niet
meer waar mijn loop begon.

de schaduwen van blinkend witte wolken
bespelen mij en overzeilen mij;
en scholen zilvren visschen bevolken
mijne diepte en bliksemend voel ik ze mij
doorschichten en mijne wateren alom doorkruisen
en in mijn lisschen vluchten

zij zijn mijn kind'ren en mijn liefste droomen

ik ben nu volgegoten met geluk.
de tranen die ik schreide en de zuchten
zie ik vervluchtigen tot regenbogen
die van mijn oogen springen naar de zon.

waar zijn de bergen van den horizon?

ik zie ze niet

De hand van den dichter

Glazen grijpen en leegen;
veel jagen en reizen;
vrouwen omhelzen en streelen;
strijden op felle paarden
en blinkende wateren splijten;
spelen met licht en donker;
den dag en den nacht doorrijden
onder fluweel en schaduw en
flonkrende sterrebeelden.

het staat niet in mijn hand gegrift;
en een hand is een leven, een lot;
ik lees slechts in fijn scherp schrift
- en dit geldt voor vroeger en later -
weinig liefde en wijn, veel water,
soms een racket, een zweep, maar
stellig nimmer een zwaard.

zoo is mij enkel bewaard
langzaam maar vast te verwijven
in nijver monnikenwerk:
bidden en verzen schrijven
geel op geel perkament,
en mijn hand alleen te verstrengelen
met mijn eigen andere hand
en in een cel te versterven
oud op een houten bank.

Sterfbed

Ik zie de zon nog in het venster staan
maar reeds vervaagt de schemering de uren.
ik weet dat het niet lang meer duren kan,
totdat ik met den dood alleen zal zijn.
gij hebt mij lief; ik heb vergeefs getracht
u zoo volledig lief te hebben als gij mij;
vergeef het mij: ik heb het slecht gedaan,
en bid voor mij en ga dan van mij heen;
hoe teer en machtig het ook is geweest
het heeft voor mij nu alles afgedaan.
schrei niet, ik zal u nazien totdat gij
de deur volkomen achter u zult hebben afgesloten
en mij alleen gelaten met den dood;
ik heb een leven lang in lafheden verdaan, en groot
zal het ook in het eind niet zijn,
maar ik wil in het eenige gevecht
dat er op aan komt, trachten geen knecht te zijn.
kom, ga nu heen, slechts dan heb ik de kracht
dit laatste te doorstaan zooals gijzelf
dit laatste tusschen u en mij doorstaat:
zonder veel tranen,
 woordenloos en recht.

De grijsaard en de jongeling

Grootsch en meesleepend wil ik leven!
hoort ge dat, vader, moeder, wereld, knekelhuis!

‘ga dan niet ver van huis,
en weer vooral ook het gespuis van vrouwen
buiten uw hart, weer het al uit uw kamer:
laat alles wat tot u komt
onder groote en oorlogszuchtige namen
buiten uw raam in den regen staan:
het is slecht te vertrouwen en niets gedaan.

alleen het geruisch
van uw bloed en van uw hart het gehamer
vervulle uw lichaam, verstaat ge, uw leven, uw kluis.
zwicht nooit voor lippen:
samenzijn is een leugen en alle kussen verraad;
alleen een hart dat tegen eigen ribben slaat
is een zuiver hart op een zuivere maat.

zie naar mijzelf.
ik heb in mijn jeugd
mijn leven verslingerd aan duizend dingen
van felle en vurige namen, oproeren, liefdes
en wat is het alles tezamen nu nog geweest?
over hoeveel zal ik mij niet blijven schamen
en hoeveel is er dat misschien nooit geneest?’

de jongen kijkt door de geopende ramen
waarlangs de wereld slaat; zonder zich te beraden
stapt hij de deur uit, helder en zonder vrees.

Ontbinding

De linden temperen het licht.
 wild en bedwelmend slaan de voorjaarsstormen
 over de blinde aangezichten van de graven.
 onder de donkergroene vlammen van de boomen
 schemert het warme zomermiddaglicht.

dit is haar graf. hier onder deze zoden
 ligt nu haar hertelichaam, al geheel ontbonden
 langzaam en onverschillig te verrotten.
 haar aderen, de zachte roode stroomen
 in 't schemerende zacht-ivoren bergland
 zijn nu de bedding voor een wild bederf.
 legers van maden, wormen en insecten
 wemelen langs de schimmelende paden
 en door de gaten in haar buik en flanken.
 en aan haar zieke diep-bedorven handen
 ontkiemen ranke wilde voorjaarsbloemen.

is het een troost dat ik nu kan bedenken
 dat het dooraderd leven van haar armen
 een vruchtbaar vocht werd in de moederaarde?

misschien; wanneer de kindren in haar schoot gestorven
 haar eenmaal moeder hadden kunnen noemen
 en hier nu speelden in de jonge bloemen
 onder het warme zomermiddaglicht.

Berusting

Tusschen dit oogenblik en mijn dood
ligt misschien een lang leven;
ook een groot?
de hoop daarop heeft mij allengs begeven;
maar is het groot of klein niet om het even
voor wie gelooft dat wij pas met den dood
gaan leven?

Herfst

De avonden donkeren al.
dit is het regenende jaargetijde
waarin wij haar eenmaal ten grave droegen;
ook toen sloegen de bladeren en de regen
over de paden en de zwarte wegen
en het woei duister in de donkre groeve.

alleen was het toen vroeger herfst
en droever.

Graf

Dit is haar graf, onder de jonge linden
vergaan haar handen en haar zachte oogen.
moet men gelooven dat wie haar beminden
haar eens hervinden en herkennen mogen?

VIII

Phoenix

Vlam in mij, laai weer op;
hart in mij, heb geduld,
verdubbel het vertrouwen -
vogel in mij, laat zich opnieuw ontvouwen
de vleugelen, de nu nog moede en grauwe;
o, wiek nu op uit de verbrande takken
en laat den moed en uwe vaart niet zakken;
het nest is goed, maar het heelal is ruimer.

Drie verzen voor een doode

De avond daalt;
 er valt een vage schemer.
 ik zoek den vrede dien de dag mij nam;
 en onweerstaanbaar brengen mij mijn schreden
 naar 't stille kerkhof waar ik na uw sterven
 berooid en eenzaam iedren avond kwam.

waarom? ik weet te goed dat ik u niet kan wekken
 en dat gij daar zijt en ik hier en dat dit graf ons scheidt;
 dat ik aan dezen steen niets kan onttrekken
 van uwen staat van ongenaakbaarheid.

dooden zijn ver en koud en dichters eenzaam,
 maar zij beluisteren elkanders lied; ik zing
 en gij en ik worden opnieuw gemeenzaam;
 zegen - en vloek der verhoovaardiging.

schuw dus dit lied, vergeef het, blijf mij wachten;
 bid voor mij al de dagen uwer eeuwigheid,
 opdat mijn boot bij 't zwichten mijner krachten
 niet nog in 't zicht der kust te pletter slijt.

2

Een middag blind van zon, bloemen en dieren
 rekken en wentlen zich in het verblindend licht.
 over de heuvelen aan d'einder der rivieren
 koepelt en straalt een blinkend vergezicht.

maar hier, achter een koel en lieflijk glinstrend water,
waaraan het middaglicht een groene schaduw gaf
liggen de dooden zij aan zij in de geschroeiende aarde;
een dezer steenen dekt uw jonge graf.

misschien - denk ik - misschien zullen wij later
als engelen met heerlijkheid bekleed
te samen klinken, in hetzelfde water
twee golven klinkend tot in eeuwigheid.

wij zullen vredig dwalen door de bloemen
ontdaan van hartstocht en van schuld bevrijd
in argeloosheid en een niet te noemen
zwevende, zwevende gelukzaligheid.

maar waartoe vóór mijn dood dit heil te roemen?
ik ben een prooi der wisselvalligheid:
soms zoek ik vrede, soms is het zwartst verdoemen
mij liever dan uw blanke zaligheid.

zoo nu. - waarom verrijst gij niet? ik kan
bij zulk een zon den dood niet lang gedenken;
sta op; opdat ik u een heerlijkheid kan schenken
heller en lieflijker dan uw onsterfelijkheid!

3

Soms, dwalend over heuvels, hoor ik uwe stem.
meestal op stille ongerepte plekken
waar de natuur nog iets gevangen houdt
van haar vóormenschelijke zuiverheid.
soms aan een water, soms ook in het woud.

maar op de rotsen met de zachte wieren
die onweerstaanbaar aan uw haar doen denken
vrees ik u telkenmale te gaan herkennen
in de gedaante van een vluchtend hert.

maar waartoe kwelt gij mij? gij weet
dat ik nog niet tot sterven ben bereid;
ik kan geen afstand doen, noch van mijzelf
noch van mijn wrevel en opstandigheid.

misschien ben ik verdoemd; wanneer reeds nu de dood
mij plotseling in den rug zou overvallen
zou ik niet, stervend met de honderdtallen,
neerstorten in de Poelen, heet en rood?

en daar, juist daar, een prooi der helsche koren,
vervolgt mij nog het hemelsche verwijt van uwe stem,
een lieflijk lied, verschrik'lijk om te hooren -
o, klinkende bazuin van 't nieuw Jeruzalem.

Zinkend schip

De avond daalt;
een zinkend schip.
de kiel slaat op
een blinde klip.

- o, hartstocht
van dit stil vergaan,
in koele nacht,
in koele maan.

‘en gij, die eens
dit leven prees
met sterke stem
en harde keel,

is dan het glanzen
van uw woord
bestorven en
voorgoed teloor?’

- ik heb geleerd
dat in den dood
de ziel zal stijgen
levensgroot

of dalen
in het schimmenrijk
en falen
onherroepelijk

en dat al wat
der wereld is
een waan is,
een bekommernis

na deze woorden
wordt het stil,
alsof de nacht
omvamen wil

een zinkend schip,
een koele maan -
twee stemmen, stijgend uit de klip:
- o, red ons, wij vergaan!

Quel être n'aime pas qu'on se souvienne de lui?

De wolken en het water gaan voorbij;
oorlogen en gerichten, vluchtige bloesems
en oude sterrebeelden,
zij worden allen spoorloos weggewischt.
en wat, mijn hart, rest er van u en mij?
een handvol verzen,
niet langer dan de wind het vallend loover draagt
en het getij hen als dood blad voorbij sleurt
en laat verrotten in vergetelheid;
en in het hart van eene die mij nu nog liefheeft,
een droefheid, die zij overleeft.

Regen

De regen valt in den nacht
in het dal, tusschen donkere bergen;
uw haar en uw handen zijn zacht,
maar waar, waar moet ik mij bergen
in dien laatsten verwilderden nacht
als de hitte de overmacht
zal verkrijgen op al het zijnde
en de dood in de vlammen ons wacht.
nu kan ik nog wel bij u schuilen
maar hoe zal het zijn in dien nacht
als de winden als wolven huilen
en de eeuwige vierschaar ons wacht.

o God! sta ons bij in het einde;
wij zelve zijn zonder kracht.

Twee meeuwen

Septemberavond; de schemering
 had de oneindigheid tusschen de golven
 en den hoogen hemel doorzichtig grijs getint;
 de zee was stil, bijna al ingeslapen;
 haar golfslag had in ruischend ademhalen
 de wereld van dien avond vaag bevolkt
 met droomen. Ik lag beneden
 aan den voet der duinen, waar het strand
 rond oploopt - de hemel gloeide wazig violet;
 maar naar de kim toe werd hij donkerder
 en somber bloedend woei het avondrood
 boven de kartellijn der verre horizon.
 dit is het uur waarin het àl zoo stil is,
 zoo onbeschrijflijk transparant en vredig
 dat het niet anders meer dan sterven kan
 aan zulk een wijdheid, zulk een doodlijk leven.
 een trilling lang - en reeds is het verzonken,
 vallende uit het ijl, ondenkbaar zweven
 tusschen waak en droomen in een
 steeds dieper zich verdichtend donker.

twee meeuwen hebben in dat uur het nest verlaten.
 met kalmen, tragen wiekslag komen zij aandrijven
 over de duinen, die nu al bijna donker zijn geworden;
 zij vliegen zeewaarts, een ondeelbaar paar
 dat voeling houdt met alle krachten
 die dezen avond het heelal beheerschen,
 en meer dan met die krachten met elkaar;
 alleen niet met het landschap achter hen,

niet met de warme nesten van hun zwermen,
zelfs niet met hun jongen; zij vliegen westwaarts
in een rechte lijn, als zachte pijlen,
die den nacht doorboren,
totdat zij, roekeloozen, niet meer kúnnen keeren.

onder het vallend donker liep ik terug naar huis.

Zonnige septembermorgen

De zomer en de late rozen
zijn zacht ontblaadrend uitgebloeid;
het bloedend vuur, het heete blozen
tot oud octobergoud vergloeid.

de groene vlammen van de boomen
- bestorven bruin en wingerdrood -
zijn van hun donkre drift benomen
o dag, o droom van blauw en goud!

het licht hangt in de honigraten
den vensters als een vochtig vlies
en morgenzon in de gelaten
waarin bij nacht de droefheid wies.

o zijden zonlicht, zacht kristal
hoe onbeschrijflijk mild en edel
verzilvert gij het smal ravijn
der huizen en de ranke schreden

der meisjes langs den waterval
en langs de gracht en op de bruggen
die teer gebogen ruggen
welven over het fulpen waterdal;

de kindren vangen met hun handen
de zachte speren; en hun mond
vangt het geluk met open tanden
van dauw en vochte morgenstond.

o witte wel, o waterval
omhuiverd door die vroege tent
van hemelsblauw, o firmament
dat koel en diep doorschijnend is;

genees mijn hart dat in den zomer
zoo ruw en rood gehavend werd;
genees het in het klare stroomen
voordat het droef en avond wordt.

Afscheid

Ik ga op weg
en laat mijn huis
verdonkren
in het avondrood

- o, ga niet weg,
de nacht is groot.

ik kan niet blijven
lieveling,
de dood ontbood mij
tot zijn kring;

vergeef mij
dat ik achterlaat
wat ik zoozeer
heb liefgehad:

mijn huis, mijn stad,
mijn kleine straat
en u
mijn eigen hart,

ik hoor een lied
een groote stem.

- zijt gij dan niet
van mij?

van hem.

o, vrouw die
eenzaam achterblijft
in het verwaaiend
avondrood

o dood, o stem

de nacht is groot
en sterk de stem
die tusschen slaap
en morgenrood
roept uit het
nieuw Jeruzalem.

Slapende vrouw

De onrust en de lichtbewogen
ontvank'lijkheid van hare trekken
zijn weggewischt en overtogen
door maanlicht, dat in zachte plekken

gestort ligt over kruin en peluw;
en dekens die haar slaap bedekken
welven het maanlicht tot een landschap,
een keten die zijn teere bekkens

van zilverglans doet overstroomen.
hoe lieflijk droomt het hoofd daarboven:
de mond, die vlinders niet zou wekken
is vaag geopend en de oogen

die overdag het leven vingen
liggen behoedzaam nu geloken
tusschen de ijle zwarte veeren
van wimpers en van wenkbrauwbogen.

Ontwaken

Ik lig nog te bed in den blinkenden morgen
en hoor in mijn hart en daarbuiten het ruischen der nieuwe zee,
reuken en blijde geluiden
en de bloeiende geuren der kruiden
vervliegend als schuim in het zonlicht
en op den wind drijft het mee.

nu is er rust en een wijdheid vol nieuwe kracht;
voor mijn vertwijfeling en mijn stoutmoedigen droom
een onpeilbaar heelal:
water, zonlicht en gletschers
en ook bij nacht de kristallen
der glinstrende eeuwige sneeuw.

en hier - aan mijn zijde - het dal:
als de zachte gebogen kust van een klein en sluimerend meer;
zie hoe zij zich vouwt
in de bocht van een teeren
en onuitputlijken droom.

Verzet

Toen zei de man: ik ben moe;
vijand laat van mij af;
ik verweer mij niet meer;
ik lig nog maar wat en wacht af
of ik gehaald word vannacht.
en de priester: ik breng u den Heer.
maar hij met een laatsten slag
sloeg het kruisbeeld weg van zijn mond
en krijschte: ga weg -
neem mijn laatst bezit mij niet af:
mijn zonden gaan mee in *mijn* graf.

Holland

De hemel grootsch en grauw.
daaronder het geweldig laagland met de plassen;
boomen en molens, kerktorens en kassen,
verkaveld door de slooten, zilvergrauw.

dit is mijn land, mijn volk;
dit is de ruimte waarin ik wil klinken.
laat mij één avond in de plassen blinken,
daarna mag ik verdampen als een wolk.

Drie kwatrijnen

Zonder weerklank

Volk, ik ga zinken als mijn lied niet klinkt;
ik moet verdrogen als gij mij niet drinkt;
verzwelg mij, smee ik - maar zij drinken niet;
wees mijn klankbodem, maar zij klinken niet.

Verbittering

De namen van wie eens mijn vrienden waren
werden tot asch tusschen mijn tanden en ik spuw ze uit.
eenzaam schijnt men te moeten zijn in deze doode landen;
het leven dooft in kaars na late nachtkaars uit.

Voor het inslapen

In deze kleine kamer vind ik soms nog vrede.
al wat daarbuiten ligt heeft voor mij afgedaan;
wat rest mij nog, dan 'Krieg und Frieden' lezend,
tot mijn verwoeste droomen in te gaan?

Maannacht

De maan breekt de wolken uiteen;
en stroomende uit die wel breken
kolken en kreken, gletschers en meren
naar alle verten uiteen.

de aarde is klein en alleen,
een slingerend schip in het ruim,
dat zich stampend en schuin
overstag gaand in doodsangst
kampende boven houdt
op het kolkende water des donkers
onder het stormende schuim.

ik lig in het ruim naast een vrouw.
haar borsten rijzen en dalen;
zij slaapt, zij denkt nu alleen
in haar droomen aan het geluk;
hoe vredig haar ademhalen:
zij weet niets van den nood
van ons schip, zij hoort
de seinen niet gillen
noch het angstige fluiten
driemaal, als een signaal
van den dood.

gun mij nog twee uren slaap,
ik kàn zoo niet blijven waken.

- neem dan nu afscheid van haar,
misschien zult gij den morgen niet halen,
tenzij in een ander land.

ik schuif mijn hand in haar hand
- zie, even beven haar wimpers -
zoo liggen wij naast elkaar
als tweelingen, sluimrende kindren.
zullen wij elkaar niet meer vinden
dan zij mij dood - of ik haar?

Vrees

Ik vraag mij af
hoe lang het nog duren zal
dat ik als een bal
heen en weer word geslingerd
en van vreezen verval
tot steeds dieper vreesachtigheid.
en hoe kort is de tijd,
hoe kort is de tijd
dat ik als een bevende voorjaarswingerd
tegen den machtigen muur van het leven hang!

waarvoor ben ik bang?

ik ben bang voor het uur
dat de dood mijn lichaam ontbinden zal
en mijn ziel wordt gezet in het vuur.
ik ben bang dat ik staan zal tegen den muur
en dat de kogel niet missen zal.
ik ben bang, dat ik noch in den duur
noch daarna in de schaduwen van het Dal
den weg naar het hart des levens
meer vinden zal -

ach, de vreezen zijn zonder tal

Terugkeer uit den vreemde

Dit gebied is een landstreek des doods
en de middag is grauw als de nacht.
ach, hoe lang heb ik niet gezocht
naar het pad van haar huis, naar haar tuin,
naar het gras dat haar schrede betrad.

zij was de eerste die in de lente des levens
een zomer lang met mij was;
maar zij verliet mij
en zij verried de vluchtige tenten
voor het veilge vijandelijk dak.

ik heb haar vervloekt en veracht,
want zij liet mij zwerfende gaan
alleen langs de wegen des levens,
maar naar haar bleef ik hunkren,
in welk bed ik ook lag.

en met het stijgen der jaren
steeg ook de wanhoop en verschraalde de moed;
ik had allengs haast geen wensch meer
dan nog eenmaal bij haar te zitten, in den gloed

van het haardvuur, desnoods als mijns vijands gast.
want al deze dingen die ik bestreefd en gehad
heb: trots en verwoedheid en moed,
zij verdwijnen in een onstilbaar verlangen
als de schaduw des doods wast.

en zij wast, ik voel mij langzaam vermoeien,
en de vrees haar nóóit meer te zien
trok mij weg uit het zuiden, uit het gloeien,
om nog eenmaal haar handen te zien.

en wat rest mij hier bij haar graf
dan herdenken en bitterheid
die zij wie haar gaf: vrijheid en namen en droomen
als geen minnaar haar gaf,
ook dit heeft genomen:
bij haar te zijn in haar graf.

Ontmoeting in het donker

Vaag, geheimzinnig en grootsch
gaat de avond over in nacht.
alle grens en gloed wordt gedoofd
en het donker regent als asch.

en ik, dien de roepstem des doods
heeft bezworen als nimmer voorheen
van mijzelfen afstand te doen,
en ik, wien de engel verscheen

zonder blinkende rusting of zwaard
zwart en stil aan het eind van de laan,
ik prevelde: waar moet ik heen?
en hij zeide: naar waar ge vandaan

zijt gekomen, en waarom waagt gij het niet?
waarom laat gij mij telkens hier staan
en doet luid en alsof ge niet ziet
dat wij eindelijk sâem moeten gaan?

- omdat ik u haat en vrees.
- maar gij haat en vreest ook het leven.
zoo is het altoos geweest,
ik ben bang voor den dood en bemin niet het leven.

hij ging en ik hoor nóg het lied
als een vogel die fluit in een wolk,
maar ik weiger, ik ga nog niet.
o Vlerk in mijn rug, o Dolk!

IX

Breeroo

Breeroo is moe:
 hij heeft den heelen dag door Amsterdam geloopt,
 geslenterd en gedagdiefd, rondgelopen
 langs de kaden en het wijde glinsterende water
 en de snelle booten
 die erover glijden met hun hooge zeilen
 die als groote witte vlerken zijn
 en als ijle zachte nooit vervulde droomen.
 hij heeft gezworven langs de bronzen grachten,
 over de bruggen die hem liever werden
 dan de slankste ruggen, hij heeft gehangen over balies
 en omlaag gestaard.
 soms stond hij stil bij een vervallen poort
 waarin het altijd nacht scheen,
 soms liep hij sneller langs een open water
 en lachte in den wijden zachten morgen
 en lonkte naar de meiden; hij liep
 langs muren, tusschen tuinen, door vervuilde stegen
 en door de smalle kronkelende straten
 van zijn onsterfelijk, prachtig Amsterdam
 doelloos en vroolijk, schuw en uitgelaten
 en in zijn hart een vlam, een vlam, een wilde vlam!
 rusteloos, uitgehongerd, onverzadigd
 branden zijn voeten en zijn hart en nu vooral zijn keel
 en uitgeput valt hij neer bij de tonnen
 onder de zacht verlichte kegels van de olmen
 voor een taveerne die nog open is;
 - goddank, goddank, de kroegen zijn nog open,
 er kan gezongen worden, gedronken en gedanst.

Zwarte regen.
door de nachtelijke straten slaat
een oproerig onheilspellend donker;
lichten zijn er niet en huilend om de hoeken
't uitgehongerd klagen
van den ijzigen novemberwind.
een portiek tot schuilplaats,
weggedoken in de vlerken van zijn mantel
huivert Breeroo en een wild verlangen
grijpt en kwelt en overweldigt hem.
waarom wachten, waarom aldoor wachten?
dag en nacht en nu al hoeveel maanden
zweeft hem dat vervloekte en geliefde beeld voor
van de vrouw die hij nooit hebben zal!
nat en koud tot op de laatste vezels
van zijn kleeven, van zijn huid en hart
staat hij in den wind en in den regen
aldoor opziend naar de hooge ramen
naar de gele zacht verlichte vensters
van het huis van Roemer Visscher,
en bij het voorbij gaan van één van de schimmen
die zacht over de gordijnen glijden
snikt hij en hij fluistert zachte namen.
Gerbrand, Gerbrand, was is ongewisser
dan de liefde van dat trotsche hart?
en een stem zegt tergend binnen in hem:
Breeroo, arme jongen, rokkenjager,
is die eene schim de schim van Tesselschade?
schaadt je dat? zijn er geen honderd meiden
die je kunt ranselen en rijden, Breeroo?
- ja, die zijn er, zegt hij, maar zij is de eene
die ik niet wil ranselen en rijden
maar die mij kan bedden in groote zoete wijde

rust, en verder zoek ik niets meer, enkel vrede,
enkel vrede voor mijn wankel, uitgestreden
en opstandig hart.
Groote zware wolken boven Amsterdam;
de besmetting in de grachten woekert dieper
en doortrekt het water
met een walmend groen en vaal bederf;
de golven van den Amstel, van het Y
die zilverblauw zijn onder het geweld
van zonlicht, schuimend herfstweer
en de duizend masten
zijn nu verweerd, roestbruin, beslagen tot metaal.
de stad is in dit donker voorjaar
donker en somber, drachtig van gevaar;
en alle hoop die soms een oogwenk flonkert,
een zwakke ster, een lichtend zilvren rimplen
wordt weerloos weggezogen en verdronken
in deze klamme damp. - en Breeroo?
Breeroo zwierf, den ganschen winter lang
en hongerde en zocht den laatsten uitweg.
hij walgde dieper en voortdurend wilder
van de orgieën die hij vreugde noemde
en van de modderbaden leeger lust.
hij zat nu, dezen avond, op zijn kamer
en werkte ingespannen bij het kaarslicht
dat de vertrouwde handen van zijn moeder
voor hem ontstoken hadden; hij zat en werkte;
de wervelstorm van de genade,
koel en verterend tegelijk als vuur en ijs
woedden in hem, en hij zag vergezichten,
berglandschappen, vrouwen en rijen van engelen
en de gevouwen handen vromer scharen,
en boven alles het almachtig licht
der eerste scheppingsdag,

dat niet vervluchtigde en niet bedaarde
 voordat de avond dier verbeelding viel;
 en deze viel;
 met zachte stroomen van een wuivend donker
 over de late hellingen en langs de kreken
 die nog bleven blinken terwijl het daglicht
 in het bergland stierf;
 en langzaam werd ook deze droom,
 dit laatste troostland overweldigd
 en weggezogen in dien duistren vloed.

hij was alleen, koud, rillend, uitgeput;
 beroofd van zeggingskracht,
 beroofd van de geweldige vervoering
 die hem gebeurd had boven alle zorgen
 over zijn hart, zijn heil, zijn dood,
 zijn eeuwige onzekere bestemming.

Hij viel terug tusschen de doode puinen
 van zijn bekommernis en angst, zijn vale angst.
 avond aan avond kwam die hem verzoeken
 als hij op bed lag en niet slapen kon;
 hij lag dan achterover, langgestrekt en
 staarde wachtend in het koude donker
 dat langzaam vorm zou worden en de gedaante
 aannemen van een lang smal lichaam
 dat aan het voeteneinde van zijn bed ging staan.
 zwijgend en onverbiddelijk
 - terwijl hij biddend smeekte
 dat het voorbij zou gaan en met gesperde oogen
 en gestrekte handen het weren wilde -
 boog het zich langzaam sluipend naar hem over
 en het betastte, schuivend langs het dek,
 zijn voeten en zijn knieën en zijn buik;

dan stortte het zich - maar hij kon niet gillen -
in zijn gestrekte volle lengte op zijn lengte
en boven zijn gezicht zag hij het staren
van doode oogen die zijn oogen zochten
en van den mond het dreigende bederf
dat zijn mond naderde;
en als hij, haast bezwijmend, het zwarte gif
tusschen zijn tanden proefde, en dan de tong nog
die het teveel aan gif
spaarzaam en gulzig weer terugzoog,
voelde hij zich,
gezwollen en beschonken als een drenkeling
langzaam wegvallen naar onpeilbre gronden;
en plots'ling, schokkend, maar zoo uitgeput
alsof hij weer zal vallen, ligt hij alleen, ontzet,
rillend tot in zijn beendren, in het donker,
veeg en nat van doodsweet, maar toch alleen,
zonder dat andre, zonder den vijand,
die hem langzaam afmat en die hem eenmaal
zonder slag of stoot,
met een onmerkbaar duwen over den rand zal schuiven,
den vollen langen val langs deze laatste steilte
en als een rotsblok-zelf te pletter slaan
tegen den rotsgrond van den doodenkuil.
dat zal het eind zijn, nu vannacht of later -
dan liever nog vannacht; niet nog eens deze angst.
o, als ik eens temidden van Uw engelen zal staan
laat mij dan nu vannacht van hier weg mogen gaan.
Hij zakte schaatsenrijdend door het ijs
- een klein gevaar
dat hij eerst nauwlijks achtte -
en stierf drie maanden later;
hij was nog jong, maar drie en dertig jaar.

Derde periode

X

Voorschrift

Trek de woestijn in,
 laat de karavaan
 den groenen rijkdom der oasen,
 u zij de dorre oceaan
 van zand; goud en topazen
 bewaart ge niet,
 die zijn voor uw vriendin,
 de koningin van Scheba;
 den stierenvechter laat ge de arena,
 den volkstribuun
 het duizendvoudige gehuil
 van de hyena's
 die beurtlings 'kruist hem'
 en 'hosannah' roepen;
 gij gunt den boetprofeet
 zijn sprinkhaan en zijn kemelhaar.
 ontgin, waar niemand
 vruchtbaarheid vermoedt,
 elke woestijn heeft zijn wel;
 geloof onafgebroken:
 hier móet water zijn;
 uw eenige toeverlaat
 zij het woord:
 'o, bolwerk, o, citadel,
 bekleed mij met
 een nieuwen mantel,
 laat het firmament
 mijn huis zijn,
 zorg, dat mij niemand kent.'

vraag elken dag
een witten keursteen
en het onbeperkt gezag
van een nieuwen naam.

Tweede voorschrift

Wie kent zichzelf?
ga zitten in een nieuw gewelf
en neem een korte, scherpe stift
die voor de drift en 't vliegend weer
van het gevoel niet aanstonds zwicht;
die wachten kan tot 't vergezicht
en 't donker landschap van de ziel
naar alle zijden openligt
onder het koopren avondlicht.
en als dan vogels zonder tal
zijn neergestreken in uw dal,
ga dan op reis, en laat uw
schaduw achter in de zaal.
vertel geen mensch het doel van uwe reis;
hoevelen onzer zijn al niet bezweken
door 't heilloos en voortijdig spreken
van Londen en Parijs -
vertrek, verdwijn spoorloos naar nieuwe streken.

wees van binnen vuur, van buiten ijs.

Toren van Babel

Ik zat op school en kreeg weer te hooren
dat de Toren van Babel
als een ton
in duigen had moeten vallen,
omdat de menschelijke ziel
van de eene hoogmoed in de andere viel
'en hoogmoed komt vóór den val' -;
zij had haar grenzen niet willen bewaren,
zij had het niet kunnen verkroppen
dat de toppen des hemels onbereikbaar waren,
zij had Gods scheppingsmacht willen evenaren
en wat niet al!
en ik weet nog hoe ik
met een woedenden kop achter mijn hand zat te brommen:
'ja, huichelaar, dié kerels kon het niets verdommen
om na hun dood in den hemel te kommen;
zij wilden nú die befaamde muziek der sferen reeds hooren
daarom trachtten zij dat gat in den hemel te boren;
zij wilden de banen der meteoren
en het blauwe stroomen van het uitspansel hooren,
daarom waagden zij hun ziel;
onvermoeid richtten
zij hun gespannen gezichten
op de tinnen der ruimte
en zij richtten een sterrewacht
op, die van de toppen van dag en nacht
den hemel verkende en die de spil
wilde zijn van een herboren heelal.
van af de kanteelen der ruimte
zagen zij nieuwe sterrenbeelden
den weg naar het zenith beklimmen,

nieuwe continenten tegen den horizon
van een nieuw getal.
dit, het begin te zijn van het heelal,
een karavaan in een onbestreden woestijn,
dit was de zin van het eminente Gespuis
op den Toren van Babylon;
alleen van dit Golgotha, deze Hoofdschedelplaats zonder Kruis
waaien de vanen van een nieuwe zon.'

Afscheid van het dorp

De verte lokt.
de zee en 't bronzen duin
die golfden om mijn jeugd
versmalden langzaam tot den kleinen tuin
waarin mijn moeder nu begraven ligt.

dit was haar raam, dit is de stille brink
waarlangs zij schreed in 't vroege schemeruur.
alles wat aan het leven vreugde gaf en vuur,
zij heeft het meegenomen in haar graf.

wat doe ik hier? wat kan ik hier nog doen?
mijn moeder dood, mijn vrienden ver verspreid;
en moederziel alleen loop ik de straten rond:
mijn hart is zwaar en wijd.

ik ga op weg naar onbekend verschiet,
de heuvels over, naar een stroomgebied
dat mijn verlangen stem geeft
en de koorts der poëzie weer in mij aanblaast;
meer begeer ik niet!

Kracht der verbeelding, o, begeef mij niet!
ik roep u aan met de verdorde stem
van wanhoop en ontbering, zonder u
kan ik niet verder gaan,
de weg is lang en mijne kracht gering.

ik heb om u mijn huis in asch gelegd,
ik heb mijn moeder in haar graf gelegd
en ben op weg gegaan, verlaat mij niet.

in mijn bedroefde keel klopt een nieuw lied.

Bergland

Dwalend over de hoogten
gaat het lichaam zijn zwaarte vergeten;
vaag herinnert het zich, dat in de spleten
halverwege den top kleine roofvogels huizen
en hoe de nesten zich vastklampen tegen de steilten;
in het dal moeten huizen staan
en vreedzame dieren gaan
grazend over de weiden.

‘hoe lang zal de heugenis aan het dal nog kunnen duren?’
vraagt het zich af; want reeds nu zijn de uren
doorgebracht op de hoogten
tot tijden geworden die niet meer kunnen verstrijken,
en ondenkbaar de reis
die het lichaam eenmaal terugvoert
naar het ondenkbare laagland,
terwijl de ziel blijft vertoeven
in die poolzee van licht en ijs.

Landschap

In de weiden grazen
de vreedzame dieren;
de reigers zeilen
over blinkende meren,
de roerdompen staan
bij een donkere plas;
en in de uiterwaarden
galopperen de paarden
met golvende staarten
over golvend gras.

Polderland

Ik loop door 't polderland
onder den hellen regen;
oneindig is het land,
oneindig zijn de wegen,

die naar de kimmen gaan;
in lage hemelstreken
heerscht tusschen zwarte kreken
het mistig licht der maan.

o, dertigstroomerland,
het volk dat u bewoont
versombert in krakeelen
die geld en God verdeelen,
purper en doornenkroon.

oneindig is het land,
oneindig zijn de wegen
die naar de kimmen gaan;
ik loop den morgen tegen
in 't mistig licht der maan.

Herinnering aan Holland

Denkend aan Holland
zie ik breede rivieren
traag door oneindig
laagland gaan,
rijen ondenkbaar
ijle populieren
als hoge pluimen
aan den einder staan;
en in de geweldige
ruimte verzonken
de boerderijen
verspreid door het land,
boomgroepen, dorpen,
geknotte torens,
kerken en olmen
in een grootsch verband.
de lucht hangt er laag
en de zon wordt er langzaam
in grijze veelkleurige
dampen gesmoord,
en in alle gewesten
wordt de stem van het water
met zijn eeuwige rampen
gevreesd en gehoord.

Brief aan een vriend

Tracht, na uw vijftigste jaar,
langzaam te leeren, dat het goed is
als de bladeren vallen;
de sterken worden dan toch nog lang niet gerooid;
zeg tot u-zelf: 'ik wil pas vallen
onder den winterstorm'. -
mij kan soms nu het verlangen al overvallen
naar onze latere jaren,
als ik niet meer gekooid
in dit zwerfziek verlangen
wonen zal in het huis aan de breede rivier.
hoe goed zal het zijn
de dagen te laten verstrijken
met roeien en jagen;
om verweerd en rijzig het land te doorlopen
en te ervaren dat het verhaal van ons leven
den slag van het water gaat krijgen
dat wij rijpen bij wind en weer.
dan slaat ook de gloed niet zoo licht meer
met snelle en vluchtige slagen naar buiten
in gelach en gewezen;
maar er zal een stil vuur in ons zijn,
verborgen in merg en in been.
zwervend door het oneindige land
zullen wij sterker en rustiger zijn,
opgenomen in het stroomend verband
der seizoenen, dieper verwant
met de ruimte en het wisselend weer
en dan?
dan zitten wij 's nachts bij het vuur
en ik lees u voor uit een boek,

dat ik dan heb geschreven,
een boek als 'De Waterman'.
of licht ge, dat dat niet kan?
waarom niet, ik ben immers nog jong.
kent gij de verborgen wegen?
het roer kan nog zesmaal om!

laat uw humor, uw gloed, uw snelle boosaardige tong
u vooral niet begeven
en bezoek mij, eenmaal,
in het huis van mijn ouderdom.

Lezend in mijn boot

Ik was nog een jongen toen ik voor het eerst
 het verhaal van den Vliegende Hollander las.
 't was zomermiddag, ik was
 in mijn roeiboot de plas
 opgegaan en liet mij drijven:
 ik lag op mijn rug,
 de ruimte, de teerlucht, de lichte golfslag
 tegen het boord verrukten mij en ik dacht:
 wie kan zeggen, dat hij het licht heeft gezien
 en muziek heeft gehoord,
 zoolang hij het water niet kent
 en dit landschap niet heeft gezien?

van den hemel sneeuwde het licht.

toen nam ik het boek,
 dat ik in den wind
 boven mij in de oneindigheid hield
 en ik las met een schok, die geen twijfel liet,
 het verhaal van mijn eigen ziel:
 dit was mijn leven, mijn verzet tegen God,
 en groeiend van jongen tot man,
 begreep ik dat ik mijn leven lang
 veroordeeld was tot dit lot;
 en terwijl ik het boek op den bodem wierp
 en haastig de riemen greep,
 zag ik boven mij in een bliksemzweep
 den God, die mij vellen zou.

Zelfportret van J.F.

Sterk golvend aschblond haar;
een krachtig voorhoofd boven wenkbrauwbogen,
die borstelig en half verschoten zijn;
veel te gegroefd voor twee en twintig jaar.
de oogen grijs, van een vertroebeld grijs
dat slechts bij oogenblikken
blauwe vonken spat over den grooten neus.
een mond die snel en levendig kan spreken,
vurig verwenschend, scherp van gloed en vrees,
maar die te slordig nog in 't leven heeft gebeten
om met volkomen zekerheid te weten
wat deze angst beduidt,
die zijn gezicht, met de geschonden huid,
wringt in het zenuwtrekken van een zelfgericht.

Herman Gorter

Hij was van vuur.
een golf, een vlam,
een stroomend stuk natuur,
blinkend als water in den zomerdag.
nooit, sinds ik hem zag,
zag ik nog een man
wiens wezen zoo bezielend overkwam
tot in zijn blik, zijn praten en zijn gang.
een rechte beuk, ook toen zijn einde kwam.
de bliksem sloeg
en van de bergen dreunde het naar zee,
met echo's naar de sterren en de sneeuw
en door de bloemen drong het in den grond:
- 'hij, die voor jaren in ons midden stond
en afscheid nam om in de taal
der menschen, juichend en kermend,
niets dan het verhaal
te zingen van het geluk,
hij keert terug,
hij is al doorgedrongen
in aarde's moederschoot
en blinkend in zijn oorsprong
opgenomen, en door zijn dood
gezuiverd van de pijn
dichter te zijn
in een verschroeyden tijd.
hij, die vol hartstocht
langs de aarde dwaalde,
de schoonheid zocht en zong
onder de blauwe tenten van den zomer
en bij het gouden vuur des winters,

hij kwam terug,
hij is weer element onder de elementen
een golf, een vlam, een stroomend stuk natuur.'

Vooruitzicht

Over enkele dagen
zal het verleden zijn.
om te vergeten
zal ik mij overgeven
aan den warmen schijn
van wijn en hartstocht;
maar wat is wijn,
wat kan de duiz'lende
verrukking der liefde zijn
naast het geluk
van dertig woorden,
stuk voor stuk
gezuiverd van den tijd?
laat er geen wrevel zijn,
bewaars mijn mond
voor de jaloersche smaat
en het armzalige gepraat
van de onvruchtbaarheid.
laat mij dankbaar zijn
voor ieder lied!
en doof de herinnering niet
aan de drie gouden zuilen,
als het lot
mij versmeten heeft
en mij vervuilen
laat als een vod.

XI

Twee maal twee

Kaarsen staan naast ons bed.
 het donker hangt om het onrustige woud
 van de vlammen; maar in mijn armen houd
 ik den jongen, die bed,
 brood en gebeden met mij deelt.

boven mij, tegen den zolder, verdeelt
 een waterpas spiegel de vage ruimte
 der kamer met de kleine trillende vlammen
 in twee bijna gelijke vertrekken;
 ook boven mij lekken de vlammen,
 ook boven mij houd ik den jongen
 in mijn armen, die bed,
 brood en gebeden met mij deelt.

hier, onder het deinen van mijn buik
 voel ik het kloppende leven dat woelt in mijn schoot
 en door mijn bezwijming dansen de vlammen bij honderdtallen
 maar boven mij zie ik zijn rug zoo dreigend hangen
 alsof hij loodrecht omlaag zal vallen;
 en terwijl ik hiér mij verlies in vervoerende ondergangen,
 zie ik dáar mijn ontuchtig-spiedend masker neerhangen
 over zijn schouder - totdat ik de oogen sluit.

Jaloezie

Laat mij den angel van 't venijn,
door argwaan in uw hart gedreven
uittrekken, en een felle pijn
de aanvang zijn van het genezen.
en laat ons langs het steil ravijn
opnieuw den ouden weg betreden
die ons terugvoert naar het huis,
dat in de duisternis beneden
nog aan den voet der heuvel ligt;
waar gij zoo eenzaam hebt gestreden,
toen leed de liefde had ontwricht;
laat uitgeroeid zijn het verleden
en uw gelaat weer zacht verlicht.

Memento mori

O, jong en onbedorven vleesch
dat blank onder het laken lag,
bemin tot aan den jongsten dag,
totdat de hartstocht u begeeft.
laat het geklater van uw lach
weer stijgen als een zilvren zuil,
want eer ge 't weet, is 't lichaam vuil,
het vleesch verdord, de borsten slap;
de dag gekluisterd aan het dal,
de maan veroordeeld tot een vaalt,
wanneer zij door uw lichaam daalt,
de zon een rouw en een beklag.
bemin totdat de avondwind
de laatste purpren rozen vindt,
de jager schiet het laatste wild,
de schemering wordt grijs en groot.
bemin zoolang gij adem haalt,
want eer ge 't weet, vergrijst uw haar,
en wat eenmaal uw schoonheid was,
uw mond, uw gang, uw heerlijk haar,
neigt langzaam over naar het graf,
en in uw roekeloozen lach
klinkt uit een verte, snel gesmoord,
een echo door van een accoord,
dat ge eeuwig u verborgen dacht,
het lachen van den dood.

Leda

Gelijk een treurwilg zat zij in heur haar
dat tot de lenden neerhing;
een dunne schemering, waarin het bloedkoraal,
de weemoed van den mond in pijn verging.

vergeefs het teeder ademen van den buik
en van de lendenen het donker dal
waarin de vogel neerstreek;
een somb're nacht, een lange blaadrenval
waarin de melodie der vleugelen verdween.

en in de eenzaamheid van dit heelal,
een leege hel van duisternis en steen,
waarin sindsdien geen zon of maan meer scheen
lag zij, verloren in het wijde dal,
onder den nacht van haar versteenend haar.

Paula slapend

Dit is de vrouw die in mijn lenden sliep;
die een rivier werd in het schaduwdal
van mijn verborgen leven;
de roode hel, de ziel van een heelal,
dat vroeger slechts met dood en duister sliep.

zij slaapt en in haar teeder lichaam slaapt de vlam,
die overdag ons teistert met zijn gloed:
haar trots, haar jaloezie, haar euvelmoed,
haar vroolijkheid, als van een spelend lam.

zij slaapt, de ree slaapt met de slang.
hoe kort de nacht,
hoe kort is het respijt dat mij nog scheidt
van hartstocht en verwijt.
want hel en hemel,
vrede en venijn,
zullen als zij ontwaakt weer wakker zijn
en woeden, heel den dag, in blinden samenhang.

De wijnpers

Haren als gouden regen,
haren als beukenrood,
o, stroom langs wilde wegen
over den blanken schoot.

laat kleine borsten trillen
als room in 't morgenrood,
laat smalle schouders tillen
hun vruchten, hun aroom;

laat hooge, ranke beenen
dragen den fieren romp,
en over al hun leden
ademen de morgenstond.

als visschen in rivieren,
als zon in 't berkenwoud,
uw dunnen mantel zwieren
van bruinrood beukengoud.

o, weemoed te voorvoelen
hoe al dit blank en goud,
de golven met hun woelen
reeds neigen naar den dood.

hoe strakke, jonge borsten
en 't glooien van den buik
onmerkbaar reeds verdorren
in 't glanzen van de huid.

eens zult gij niet meer lachen
met tanden, vocht en wit,
omdat bederf en schande
in al uw leden zit.

maar uit uw vleesch, vervallen,
melaatsch geworden lust,
stijgen bij honderdtallen
de liedren langs de kust

en doen de tuinen schallen
van vreugden, warm en rood;
gij zijt ten prooi gevallen
den wijnpers van den dood.

Annie

Haar lichaam golfde in het bed
- de herten traden uit het woud
van berkenzon en beukengoud -
en in het deinen van haar schoot,
gevangen in het gouden net,
verging mijn lichaam in het wed
tusschen haar schouders en haar schoot.

in 't zachte golven van haar buik
verging de ziel en stroomde uit
in 't donker, wijnrood golvend dal,
en samen, hemel en heelal,
waren in snellen wisselval
wij beurt'lings golf en golvendal.

maar golf of dal of mast of boot -
onder het weemlend sproetengoud,
onder den wilden harenval
van beukenrood en berkengoud,
werden wij, hemel en heelal,
een voorgolf van den dood.

Paula in een droom

De vrouw die in den droom verscheen,
was met den morgen weer verdwenen;
maar nooit in aardsche werkelijkheden
waren haar trekken zoo sereen.

ik was te zeer, te diep ontsteld
om in den engel 't dier te zien,
dat mij in 't leven negen, tien,
tien volle jaren hield bekneld

in 't fuiknet van haar listig bloed,
het helle haar, den lossen mond,
en mij tot aan den morgenstond
liet dansen naar haar euvelmoed.

en toch, toen ik haar wijken zag
terug naar 't blauwe engelenveld,
was ik opnieuw zoo diep ontsteld,
dat ik het dier in haar niet zag

en mij het heimwee naar haar ziel
zoo oppermachtig overviel
als eenmaal in dien langen nacht,
toen wij beminden totterdood.

en totterdood, 't zij hier of daar,
in 't hemelsche, in 't aardsche leven
- 't is al een hel en om het even -
laat mij de schaduw zijn van háar.

ja, liever nog tot aan mijn dood
een poel van achterdocht en twist
dan dat hier leeg mijn lichaam ligt
verstoken van haar zachten schoot.

en in 't Gericht of in den tijd,
al zondigt zij scharlakenrood,
zij wordt onschuldiglijk beticht,
en *ik* sta aan verwijten bloot

al was ik schuldloos als een lam;
in krijgsmanspak, in monnikswâ,
ik werd verdoemd, als haar genâ
niet altijd mij ten voorspraak kwam,
en in den tijd of in 't Gericht,
word *ik* gericht, word *ik* gericht.

de vrouw die in den droom verscheen
was met den morgen weer verdwenen,
maar nooit in aardsche werkelijkheden
waren haar trekken zoo sereen.

XII

Dies irae

Neergedwongen in de lage zeden
van een sombren godvergeten tijd
gaan wij schichtig om tusschen de beesten
dien wij langzaam zijn ten prooi bereid.

zie, ons leven in de zwarte kuilen
onder roet en regen van den nacht,
is nog slechts de echo van hun huilen
dat het uur van zijn voldoening wacht.

éene horde, schijnbaar in twee kampen,
opgejaagd en weer belust op bloed,
hunkrend naar de pijn van sterke rampen,
en het leven van den geest verbloedt.

o, de woede, machtloos tot de tanden
bloot te staan aan dit grauw vagevuur!
wanneer zal dit Babel dan verbranden
van de schachten tot het zwart azuur?

wanneer zal de horizon weer lichten
met dien smallen gloorstreep onzer hoop?
zij behoeft geen grootsche vergezichten
om zich op te richten uit den dood;

laat één ster, een onaanzienlijk teeken
flonkren boven de rampzaligheid
en opnieuw gelooven wij in streken
voorbij 't moeras van dezen lagen tijd.

Kerkhof te Carmona

De dooden liggen hier goed.

een jongen heeft mij er binnengeleid;
eerst rende hij naast mij en voor mij uit
als een jonge hond in de voorjaarszon,
tot ver buiten de poort,
waar de heuvelrug als een havenhoofd
plotseling afbreekt,
een brug van bazalt,
hoog boven het andalusische land
dat golft als een zee, tot den einder beplant
met pril wintergraan. -
toen zijn wij naar het kerkhof gegaan
aan den rand der stad.
er heerscht stilte en heldere rust,
geen treurwilg, geen droefenis;
een hof met donker kort gras,
in een hoek een palm en een bron;
en rondom
streng, blinkend wit, overstraald
door de lentezon
de hoge mansdiepe muur
met de dooden erin, rij aan rij,
naast en boven elkaar.
geen kruisen, geen wasbloem,
geen handenwringend misbaar;
op een koperen plaat of in marmer gegrift
enkele woorden, en de dood door die soberheid
hersteld in zijn naakte waarde:
het einde der aarde te zijn,
het vuur aan het eind van den tijd.

hoog boven den muur, als een zwarte vlam
in de harde oneindigheid
het roerlooze zwaard van den doodenboom,
een cypres die de ruimte splijt.

Non (Toledo)

Tusschen de kloosterzaal en de kathedraal
was een dubbel getralied hek
en achter dat hek zat die non.
zij had haast geen tand meer in haar mond,
haar huid was geel, haar blik ongezond,
zij was niet wijs en niet gek.
en het leek wel alsof zij geen spaansch verstond,
want op iedere vraag kwam hetzelfde verhaal
half huilend haast door dat hek:
'ik ben hier al drie en vijftig jaar,
ik ben hier al drie en vijftig jaar,
en ik kom hier nooit meer vandaan.'
maar toen ik zei: 'kom, laten wij gaan,
want dat mensch is gek',
toen keek zij ons plotseling aan met een blik,
alsof er geen God in den hemel bestond
en zij graag haar zaligheid prijs had gegeven
om aan dezen kant van dat hek te staan
en één uur door dit helsche leven te gaan.

1934

Los Campos Elisios (Alcala de Guadaira)

Een leemen stroom glijdt tusschen heuvels door.
in de rivier staan oude watermolens,
verweerd en vierkant, uit den moorschen tijd.
hun stompe torens, met de vermoeid bouwvallige kanteelen

splijten het blauw, en vormen
in het zacht elegisch landschap
met de geblokte velden
de stukken van een trotsch,
arcadisch ridderspel.

tuinen;
de korte, schelle vlam van de citroenen,
met felle kogels fonklend in het blad;
aldoor weer tuinen;
welig overwaasd door der olijven
schemergroene grijs.

zuidwaarts deinen de heuvels
in trage golven stijgend naar het Pijnbosch.
het lage mos gloeit donker
onder de pracht van leliën en violen.

eindeloos, eindeloos kan men dolen
over de roode velden, langs de holle wegen,
omzoomd door 't manshoog zwaardgewas
van cactus en agaven.

een kerk;
een afgelegen hoeve,
de uitgebrande rest van één
van de kasteelen, die eens
den gordel vormden om de hoofdstad,
tot zij, in twaalf honderd acht en veertig,
onder den laatsten moorschen stormloop viel.

daarachter,
tot aan de witte, schitterende zeevlek
van Sevilla,
het matelooze laagland Andalusia.

dit is de streek,
waarvan een nuchtere kroniek vertelde,
dat hiér de elyseeische velden lagen
volgens Homeros,
hier, aan de oevers van de Guadaira,
in 't stroomgebied der Guadalquivir.

Maannacht in Elche

De palmen staan recht en stil.

donkerblauw liggen de schaduwen neergeveld.
onder het staal van het firmament
heerscht het roerlooze zilverblauw.

de hemel is hel -
en de wereld is zoo stil en verlicht,
dat de maan, verlost van haar licht,
een onzichtbaar zilveren spoor
in de zilveren ruimte verloor.

tusschen de palmen het licht.

De stilte ademt niet meer.
de neerslachtige trots van het woud
legt doodstille schaduwen neer
op den bodem van 't zilvermeer,
in den huiverenden dood.

er is geen gerucht en geen wind.

ik sta aan den zoom van het woud;
aan mijn zijde het zwijgend kind,
dat zijn hand in de mijne houdt.

maar dan vraagt het: 'is dit de pool?'
of het denkt dat dit sneeuw witte veld
de poolzee moet zijn van den dood?

ik heb het gerust gesteld.

maar terug door het zilveren woud
- de palmen staan recht en stil
en de schaduwen liggen geveld
langs den grond van het zilvermeer -
vraagt het bang: 'wat is het verschil
tusschen deze sneeuw en den dood?'

alsof het mijn angst had gehoord

ik antwoordde niet
en zwijgend liepen wij voort.

Mallorca

Oase in zee

afrikaansch klokgelui

dorpen met huizen, die van binnen wit zijn
liggen in grijze blokken in de dalen,
onder het blauw van een verterend zonlicht,
dor en aemechtig in den drogen gloed.

tusschen Andraitx en Formentor een bergrug -
tot aan den top begroeid met steeneik en olijven
en door een duister gloeiend rood doorvlekt.
lager ontspringen dan de bergterrassen
die tragsgewijze langs de helling dalen,
door lage muren zorgelijk gestut.

koren, cypressen, sinaasappelgaarden,
de zilverstroken van de kleine baaien,
die schuimend breken op de stille kapen
en onder duizendjarig loof van eiken
het rijpe terra cotta van den grond.

afrikaansch klokgelui -
oase in zee.

Baai bij avond

De schemer valt.
een groote, roode maan
stijgt langzaam uit de golven
aan den oosterrand
der nauwlijks ademende avondzee.
de droomen komen met de golven mee
en mijmerend wordt mij, ongezocht,
waarvoor ik jaren in vertwijfling vocht,
denkende dat het geluk omstréden moest zijn
en dat het leven zonder smeeken niet schenkt.
o, hoe heerlijk is nu het talmen
geworden aan deze reede!
bij het dwalen onder de nacht'lijke palmen
ben ik van vrede doordrenkt.

1934

Paestum

De zuilen zijn vluchtig verguld.
een oeroud zwijgen heeft zich opgericht
uit de getijden der vergankelijkheid.
en onberoerd staat dit verweerd geweld
boven den wirwar en het gekrioel
der mierennesten, en het zichzelf
verdelgend menschelijk gewoel.
geen bloem, geen schaduw zijn gebleven
gelijk zij waren op den eersten dag
en elken nacht een ander firmament
vol nieuwe sterren, boven het onveranderd regiment,
den gouden trouw der zuilen;
onaangedaan, en onaandoenlijk voor het huilen
van de hartstocht en haar hoog getij.
dertig eeuwen dreven in een regen voorbij.

Tempel en kruis

De dierenriem

I

De man van wien ik dit verhaal vertel
 keerde voor kort naar zijn geboorteland;
 't wordt nu een jaar, dat hij zijn intrek nam
 boven het vredig makelaarskantoor
 dat op den hoek tusschen twee grachten ligt
 aan 't plein dat als een zeester in het zand
 zijn schachten uitzendt in de mijn der stad.
 rechts ziet zijn raam het krimpemde gelid
 der smalle bruggen de verbinding slaan
 naar feodale deuren - een huizenrij
 die met zijn kelders in het water staat -,
 links raakt het scherend zoeklicht van zijn blik
 den top der boomen die geworteld staan
 in de verzakte werven van de gracht;
 en als een leege krater ligt het plein
 in het zieltogend duister uitgespreid
 van 't helsche neonlicht der doode stad.

De kamer waar hij werkt is als een cel.
 geen schilderij, geen bloemen, geen portret.
 niets dat verteedring of herinnering wekt
 aan dood of liefde; de wanden naakt en licht,
 de ruimte leeg, en in de ramen stijgt
 het jong en blauw profiel der dageraad
 waarin de sporen van den nacht vergaan.
 een ijl vertrek, een absoluut wit nu,
 door niets gevlekt dan door 't verweerd papier,
 het palimpsest van het gemeene leven,
 dat hij ontraadslen moet en lezen als gedicht;
 een stilte, vol van de insectenplaag
 van zijn gedachten -

op het bureau een lamp,
het eenig wezen dat hem gadeslaat
en dat hem bijlicht als de zee rondom
zoo hol en donker naar den hemel gaat
dat hij den oever niet bereiken kan;
de lamp - drie stangen draaiend om hun as
en iedre as doorwentelt een heelal -
de lamp, die knielen kan als een kameel
en rijst als een giraffe.

Naar deze reede zenden zon en maan
hun zwevend schip met droomen; zie, de jacht
der bliksemende vleugels in hun val
sneeuwen voorbij zijn raam; hij peinst en schrijft,
en langzaam vult zich het geduldig blad
met teekens die zijn hand bevreemd herkent
als letterbeelden uit een dood visioen;
en als 't papier doorschijnend wordt en zwart
van woorden uit een blinden onderlaag
van de moerassen der vergetelheid,
bezweert zijn schrift als een mystiek getal
het sterrenbeeld dat in zijn droomen hing
en dat nu, volgezogen van 't geheim
der noodlotsgronden, neergeslagen ligt
in 't blanke veld, dat langzaam blauw en goud
zich kleurt als 't byzantijnsch missaal
dat hij als jongen las: wéer klinkt de taal
der catacomben, ruischend als een bron.

Het oud gesternte gloeit, en in den nacht
leest hij het spijkerschrift van het heelal,
dat in de sterren stond van Babylon
en klinken zal wanneer de kinderstem

het dies irae zingt bij de Bazuin;
 en diep in 't microscopisch onderzoek
 van 't peilloos hart, hoort hij de nachtegaal
 de vlammen uitslaan van het pinkstervuur
 en in een vergezicht ziet hij den tuin
 die aan het einde blinkt van het Verhaal;
 want eenmaal zal het luiden van de schel
 den klank verkrijgen van een nieuw metaal.

het wordt nu langzaam duister in de stad,
 en opziend van het dichtbeschreven vel
 draalt hij een oogwenk bij het avondraam,
 vóór hij het grijs struweel der schemering
 scheidt van het witte donker van zijn cel.

II

De toren slaat.
 hij ziet hem echter niet.
 alleen den dunnen gouden ring
 der wijzerplaat, een roerloos rad,
 dat in het hart staat
 van het zwarte niets:
 de windroos van den tijd,
 als een rozet
 tegen het dof fluweel der eeuwigheid.
 dan, onder 't verder gaan,
 voelt hij de slagen door zijn lichaam gaan
 en denkt: de Vader dus, geradbraakt in den Zoon,
 en opziend naar de middernachtelijke zon,
 ontwaart hij 't draaiend kruis,
 dat de apostelen als cijfers draagt,
 een medaillon, God met den doornenkroon.

dus zoo ondraaglijk werd de eeuwigheid
 dat zij zich grijpen liet
 door 't vliegwiel van den tijd
 en in een speeldoos zich vermalen deed!
 door 't vliegwiel van den tijd?
 als hij het kruipen van de naalden ziet
 beseft zijn trots met een rebelschen spijt
 dat ook die ongeboren duizeling,
 gebroken en gestremd,
 den mensch wordt voorgezet
 in 't drama van de kreeft op het tapijt,
 en waar eens God in de arena stond
 en met een weerbaar man den strijd aanbond
 onder de vlaggen van het morgenrood,
 knielt nu een schaaldier traag den kruisweg rond
 en bidt de staties van de wijzerplaat.

III

De nacht schrijdt voort;
 de laatste slag verklonk,
 en in zijn hart welt weer de droefenis
 om het verminkt bestaan
 en wat het werd,
 nadat de godenbeelden zijn vernield.
 en weer ziet hij zich op een morgen staan
 tusschen de glooiingen en 't heet azuur
 van het demetrisch eiland,
 één brandend gouden uur
 bezield door het geweld
 van de antieke zuilen,
 en van een rust vervuld

zoo sterk en ongekweld
 dat hij den dood vergat,
 het sluipend schaduwbeest
 dat hem een leven lang
 een dubbelganger was geweest
 en hem tot in de holen van den slaap vervolgd.
 toen liet het van hem af -
 hij voelde dat hij rees,
 terwijl hij dieper drong in het geheim der aarde
 en dat hij zonder vrees kon denken aan zijn graf.

niet meer verteerd door een onwereldsch heimwee,
 ontstegen aan den angst van zijn ontredderd vleesch.

IV

Terwijl hij loopt,
 ziet hij een vage maan
 genesteld in den kroon
 der teedre voorjaarsboomen
 en merkt niet dat hij gaat
 door het verlicht ravijn
 dat uitmondt op 't skelet
 der zwarte kathedraal,
 een monsterlijke rots,
 die uit den oertijd opstijgt in den nacht.

hij denkt:
 'zonder die mastodont geen heden,
 zonder de dom geen stad, zonder die spil
 geen wentlend firmament,
 geen dierenriem, geen babylonisch jaar

dat zijn getal in 't aantal poorten sloeg
 van 't colosseum, en in de kralen
 van den rozenkrans.'
 en dralend langs het plein,
 voert hij gedachteloos het roode beest
 zijn avondbrieven, en ziet den melkweg
 duizlen langs den trans.

V

Het was donker,
 hij lag op zijn bed.
 hij had het raam op den haak gezet,
 opdat het getij van den nacht
 door de baai van zijn kamer kon gaan
 en zijn droomen stijgen en dalen
 op de golven der maan,
 en hij dacht:
 'hoe vaster ik slaap,
 des te zwaarder slaapt het heelal,
 hoe dieper ik ademhaal
 hoe hooger de nacht
 en het lied van den nachtegaal.
 kan het zijn,
 dat van Genesis af
 het parabolisch Verhaal,
 de Ellips der Geschiedenis -
 tot het vuur van de Apocalyps
 de laatste beelden verbrandt,
 de luchter, het boek en het lam -
 niets anders is
 dan het vluchtige spiegelbeeld
 van mijn slaap, tusschen droomen verdeeld?'

VI

De droomen gaan door zijn slaap
als gedochten door het heelal;
de maan is een dier dat vergaat
in het schaamteloos wolkendal;
en hem, wien het vuur van den geest
met den beet van een schorpioen
door het glad labyrinth van de schors
in het weeke der hersenen drong
als gif in een gulzige spons,
breekt bij nacht in een doornenkroon
het zweet der gedachten uit
als een schimmel, een venuskrans.

wie legt nu een doek om zijn hoofd?
zijn schedel klopt als een wond;
maar geen zwam met edik en gal
kust den gemartelden mond.

VII

‘O vleesch dat uzelve bevlekt
met het beursche vleesch der cultuur,
wees een plant weer, een stroomend wier
in de zwarte rivier der natuur.

al de woorden verdampen als dauw
en het zaad dat vruchtbaar zou zijn
in den buik van een bloeiende vrouw
verkwijnt in het knapenlijf

van den gladden hermafrodiet,
de hetaire die 't embryo doodt;
slaap niet met het intellect,
paar niet met een kouden schoot.

want nog steeds is addergebroed
de vrucht van inteelt geweest
en ook de infant van den geest
zal den weg gaan van alle vleesch.

zie, de maan heeft het schrift al gevlekt
dat uw pen dreef in het papier;
ook het vers dat het merg u onttrekt
zal als het gras zoo kort zijn van duur.

verzink in het dal van den slaap,
in den humus der wereldgrond -
een bedwelming zonder naam,
een vergetelheid zonder grond.'

VIII

Vroeg in den morgen dwaalt hij door de stad.
de stilte schrikt, en vluchtig slaat de straat
de leege oogen op naar het gezicht
der oude scheemring aan den overkant,
een wezenloos gelaat, of zij zichzelf
in den spiegel ziet.

hij volgt de gracht,
het doode water slaapt in 't bronzen bed
tusschen de werven nog, geen zon belaagt
in het beschimmeld duister van de brug

met judaspenning het geheim der visch.
 de boomen stil, 't blad houdt den adem in
 van het doorschijnend lispelend verhaal
 dat het zich eindeloos herhalen wil
 en vreest den overval der dageraad.

IX

Hij dwaalt niet meer.
 zonder dat hij het wist
 heeft een magneet zijn pas gericht
 naar 't golvend bolwerk
 waar het oude huis
 op den beschoeiden heuvel ligt.
 de singel vormt een lasso om 't plantsoen,
 de morgen draalt onder den nacht der olmen
 de zwanen drijven slapend in de gracht.

hij loopt het huis rond
 en betast den muur;
 hier was zijn kamer -
 hier lag zijn moeder in haar agonie;
 boven dat hooge raam op 't bastion
 voerde zijn vader elken sterrennacht
 zijn kijkers van het strand der horizon
 langs de woestijnen van het firmament.
 hier was de rattenkelder wiens geluid
 hem in den nacht deed huiveren van angst
 en zijn gezicht versponste tot een zwam,
 voos van hetzelfde wreede vocht
 dat aan de ruggen van zijn boekerij
 't lepreuse aanzien van een landkaart gaf.

hier eindelijk lag de tuin,
 kaal en verwaarloosd nu
 die eenmaal om zijn jeugd
 een labyrint van koelte en schaduw was.

Eens bood die tuin hem een beschutte plek,
 wanneer hij eenzaam in 't begroeid prieel
 kon treuren om het trouweloze kind,
 waarvoor hij in zijn dagboek verzen schreef.

waarom had hij de daad niet toch begaan,
 waaraan hij overdag niet denken dorst,
 doch die hij droomend elken nacht bedreef,
 de wraak, de doodslag, honderdmaal beraamd,

maar steeds verschoven weer?
 - o wroeging om het ongewroken leed,
 om 't bitter recht, door lafheid haar verleend,
 hem met een koelen blik voorbij te gaan,
 hooghartig schertsend met den louchen knaap
 die eens zijn vriend en afgod was geweest,
 en die hem haar na kort beraad had afgenomen,
 omdat de roeping van den mensch bestaat
 in het verraad van dromen.

Leeg is het graf der jeugd

Waarom dan kwam hij hier?
 hij legt het voorhoofd aan den harden muur,
 zijn wang rust aan het ruige wingerdblad.
 maar dan,
 alsof hij zich vergrepen had

aan 't dierbaarst deel van zijn herinnering,
hoort hij zijn moeders stem
die hem bezworen en gewaarschuwd had:
'keer nooit weerom,
zie naar uw jeugd niet om;
geen ding houdt stand dan in d'herinnering;
het beest dat in zijn langen winterslaap
een schuwe salamander lijkt,
spuwt bij het weerzien het venijn der slang.'
en opziend naar het raam
waar achter hij geslapen had
met 't eerste lijf dat in zijn handen viel,
maakt hij zich los van den bemosten muur.

Een afscheid dus?
een afscheid, en voorgoed.
'de mensch moet verder gaan',
had hij gezegd,
'als het verleden trekt,
zoek dan een land,
dat niemand heeft begaan,
zoek naar den leegen weg.'

'geen weg, geen pad,
had hij terug gezegd,
of 'k zie er sporen staan
sinds menschenheugenis',
maar met een glimlach
wees zij op de maan
die alle sporen wischt.

toen brak hij op
en liep het tuinpad af.

er vloeide vocht uit den verweerden muur,
 en in 't voorbijgaan las hij op de deur
 waar eens de naam zijns vaders had gestaan
 een harden dooden naam.

X

Teederheid, leg nu uw hoofd
 aan het ademend schoudergewelf -
 deze man verloor het geloof
 in wat sterker was dan hijzelf.

hij reisde de wereld rond.
 doch hoe weinig baat het den mensch
 of de ziel haar zaligheid won
 nu de wereld te gronde ging.

hij stond op en liep naar het raam;
 van walging vervuld en vermoeid,
 zag hij neer in het pompende hart
 van de zwarte geteekende stad. -

toen klonk er geluid op de trap,
 een stap jong en rank als het licht;
 voor den schemer van dit gezicht
 week de duisternis van het vertrek.

‘ik heb altijd gevoeld, zei haar stem
 terwijl zij zijn handen nam,
 dat ik eenmaal terugkomen moest
 als de wanhoop het denken verlamt.’

hij zweeg, en zijn arm om haar heen
werd het donkerder nog in zijn hart;
hij wist dat ook liefde geen heul
voor deze verlatenheid had.

de avond verging en de nacht;
toen de morgen hun lichamen vond,
was hun ziel reeds ten prooi aan den nacht
waarin ook de wereld verzonk.

XI

De kamer is hoog en ruim.
langs de ramen stuift regen en wind.
in het halflicht herkent hij de tint
van het kandinskiaansch schilderij
dat als bloed in de schemering hangt -
dan komt de stem van zijn vriend
die hij in jaren niet zag
hem snel en verheugd tegemoet;
deze geeft hem een hand en maakt licht,
en terwijl hij langzaam ontdooit
- de kachel staat rood,
de kamer is blauw van de rook -
vallen drie jaren reis van hem af
als een laag europeesche sneeuw.

hij vertelt.
hij loopt ijsberend door het vertrek,
totdat hij glimlachend ziet
hoe de flesch uit de kast wordt gehaald,
en bij jenever en kaas

herleeft het gesprek
 - over vrienden en verzen,
 vrouwen en politiek -
 alsof hij hem gisteren verliet.

het wordt langzaam donker op straat.
 door het raam is de naglans te zien
 van de vischmarkt die als een rivier
 van woelend geschubd parelmoer
 door de gloeiende herfstbloemen stroomt;
 en als buiten de lichten aangaan
 ziet hij zichzelf nog een oogwenk in Tetuan
 op het vrijdagsche marktplein staan,
 en den khalief
 tusschen een rij van blinkende trompetten
 de kleine moskee binnen gaan,
 maar dan, met den rug naar den wand,
 bladerend in een boek
 met halfvergeelde portretten,
 hoort hij plotsling een draaiorgel slaan -
 en is weer terug in zijn land.

XII

Na zulk een dag daalt in den nacht het vuur
 der poëzie in het verzadigd vleesch.

de duisternis die op de waatren lag
 trok langzaam op en uit de golven rees,
 een eenzaam blinkend eiland in de zon,
 het wit papier in 't donker van de cel.

hij was alleen, en voor zijn handen steeg
het sneeuwveld naar den zwarten horizon,
het onbeschreven blad, de maagd die vrouw,
de steengrond die oase wilde zijn.
en in het donker klaagde de woestijn
om levend water dat geen hitte droogt
en om de sporen van een karavaan,
en het sirenenlied der oceaan
smeekt' om bemanning door een hooge vloot,
want zonder schepen is de zee geen zee.

verleen, o geest, aan deze smalle hand
de rust en stille vastberadenheid
het schip te sturen naar het morgenland
dat sluimrend wacht in elken horizon;
en geef den man, die naar het ruischen hoort
dat langs het golven der planeten vlaagt
en door het kolken van de groene zee,
het instrument te stemmen op de vork
die bij den aanslag de structuur verraad
van het onheuglijk europeesche lied,
dat in den aanvang klonk van de cultuur
die in d'azuren zee haar loop begon
en golven zal door 't westersche revier,
zoolang de geestdrift om de ruimten spant
een firmament van intellect en droom.

De boot van Dionysos

XIII

De morgenwind ontrolt zijn schuimende banieren
 door het vervalend nagrauw van den nacht;
 de ochtend brandt in hemelsblauwe vuren,
 het sterrengruis bekoelt tot sintelende asch.

de kreet der hanen scheurt het donker van de muren,
 het eerste versche bloed springt uit den flank der dag,
 en die in 't donker lag, hoort in zijn laatste droomen
 de vlucht der hinden nog, de herten van den nacht.

schaduwen eeuwenoud en het verbond der boomen
 smelten als zwarte sneeuw voor 't schroeien van de zon;
 Abraham voert het vee van de verdorde stroomen
 naar 't grazige gebied rond Mamre's eikenbron.

en 't lichaam van de vrouw die 't donker met hem deelde
 - de nacht was als een moerbeï aan hun mond -
 komt boven uit den dood der ondergrondsche krekten
 en rekt zich als een dier in 't teeder morgenrood.

nog sluimren tuinen tusschen oude muren,
 de dauw verdampt in 't vochtig zwarte zand,
 de wolken steigeren als hunkerende stieren
 naar het scharlaken uur dat de arena brandt.

nog slechts een korte tijd en het heelal zal stroomen
 en vlammen als een zuil, den hemel in het haar,
 en 't dionysisch schip danst langs de roode stroomen,
 dolfijnen om de kiel, de mast een druivelaar.

XIV

Terwijl hij nadroomt waar het open raam
een rechthoek snijdt uit hemels neteldoek,
verneemt hij vaag uit het vertrek daarnaast
het neuriën van de vrouw, die haar toilet voltooit.

wat rest er van den nacht, toen bij de gouden vlam
hij wegzonk in het dal van het bedwelmend vleesch,
wat bleef er van den gloed, den walm van het genot
dan de gebroken pijn der lenden, wrak en leeg?

doch in het stijgend uur, als alles is verdampt
nadat het stortend bad de laatste broeische geur
als afval weggespoeld en 't schemerende licht
de zachte glooiingen der jonge leden tint,

doortrilt een roode slag het lichaam, blank en nieuw,
dat in den heeten nacht zijn diepsten vorm herwon,
gelouterd van het vuil dat in den smeltkroes viel,
terwijl het oerbeeld, slank, tot zijn gestalte kwam.

weer hoort hij 't neuriën, het droomend nageluk
dat tot een voorsmaak wordt van een hernieuwd genot,
en ziet haar, in den geest, smal voor den spiegel staan,
den soeplen ruggestheng en 't vlindrend schouderblad

losser nog in de huid; en als het morgenrood
in snelle gouden vlagen regent door het ruim,
worden haar borsten ros en als de heuvels rood
en rijst zij in den dag, als eenmaal uit het schuim.

XV

De morgen scheert in huiverende vlagen
 over de wateren van het besterde gras;
 de zon droomt aan de kim de roode sage
 van het verborgen vuur, voordat de wereld was.

ter weerszij van den weg slaan de verweerde olmen
 een woelende rivier in 't zachte morgenblauw,
 de nevel scheurt die dreef over de velden
 in langgerekte droomen van een vrouw.

de paarden van den wind snuiven den horizon,
 boven den einder zwelt, een broeiend dreigement,
 het overkropt gemoed van een barokke wolk
 - de kim een kratermond - tegen de hemeltent.

tusschen het hoog geweld der wilde voorjaarsboomen,
 wier vliegend haar gelijk een schubbig hemd
 schuimt van den zilverglans en hoog wordt opgenomen,
 splijtend de groene zee naar het beloofde land,

neemt hij het leemen pad dat wentelt naar de verte,
 een populierenrij met sidderend gewei;
 een stille regen streept 't gestroomde vel der verten,
 de zwarte bui dreef schaduwend voorbij.

vol van den zoeten wijn van het onstuimig weer
 bereikt hij de rivier, en rustend aan den dijk
 ziet hij het zomersch land onder de vuren lucht,
 éen matelooze bloei, zoover de hemel reikt.

XVI

De zomermiddag lag in sidderende vuren,
een bloedend offerlam, gestrekt voor 't firmament;
in zuilen steeg het heil hoog boven de rivieren:
braambosch en rookkolom van 't oude testament.

de asschen hitte hing in een nerveus gewemel
en sloeg in regens neer tot in den schoot der berm;
de bijen dansten om zijn sluimerende leden,
een gonzende muziek, als van een sterrenzwerm;

en toen hij wakker werd, zag hij de witte paarden
der wolken steigeren tegen de looden kim,
over de bongerden en 't goud der uiterwaarden
stortte de zon die in het zenith hing.

links uit het blauw verschiet der blinkende rivieren,
gleden de schepen traag en zwaarbevracht met licht;
de torens flikkerden, en het geweld der speren
sloeg naar den horizon de vlammen van 't gericht;

vlammend was ook het dak der roode steenfabrieken,
de schoorsteenpijpen dreigend in de lucht,
een slanke batterij die de kanonnen richt
op 't zwellend bolwerk der omwolkte zon;

en schuimend spoot het bloed der jonge kerselaren
zijn vlinderwitten bloei bij trossen in het licht,
kasteelen tusschen olmen en het metaal der bruggen
sprongen als klippen op voor 't duizlend vergezicht.

nergens kon koelte zijn dan in het glinstrend water
 en dalend langs de schoeiing van bazalt,
 dook hij omlaag en voelde 't donker woelen
 over zijn gladden rug, een spoel in het kobalt.

druipend, daarna, van licht en planten in het haar,
 lag hij des avonds weer in 't wuivende gewas;
 van melk en honing zat, verdronken in de bloemen,
 een scheemrend kruis in 't roode avondgras.

XVII

'Ik die bij sterren sliep en 't haar der ruimten droeg
 als zilveren gewei, en 't stuifmeel der planeten
 over den melkweg blies en in de maan gezeten
 langs 't grondelooze blauw der zomernachten voer,

ik ben beroofd en leeg, mijn schepen zijn verbrand,
 mijn stem verloor haar gloed en vindt geen weerklink meer
 in 't doode firmament, niets dan de galm die keert
 van 't sombere gewelf van mijn ontredderd hart.

ik sta alleen, geen God of maatschappij
 die mijn bestaan betreft in een bezield verband,
 geen horizon of zee, geen poovre korrel zand
 in 't naamloos wel en wee der brandende woestijn.

ik voel de waatren stijgen in den nacht,
 de angst rijst naar den mond en aan mijn lippen staan
 vermoeienis en walg, ik heb mijn merg verdaan
 in slaafsche hoorigheid aan het roofzuchtig bloed.

niets rest mij dan mijn val, laat mij te pletter slaan
en kermen als een meeuw tusschen het zwarte wier;
die eens als zon in 't zenith heeft gestaan,
zal bijten in het zand als een krepeerend dier.'

De wanhoop

XVIII

De wereld werd woest en leeg
als eenmaal vóór het begin;
als een haren zak was de lucht
die over de ruimte hing;
ziek van regen, van sneeuw en dooi,
viel de duisternis neer in de stad
en drong in het brein van den man
die aan walging en wanhoop ten prooi,
naar het einde te luisteren lag
dat daalde in de wintersche stad.

XIX

Hoe hard en blank was het beeld
in de hooge branding geweest
die ruischende hem had omspeeld
toen hij sliep bij den zilverboom,
en nacht aan nacht had gespeeld
in dien eindeloos keerenden droom
met de dieren van 't firmament
aan den hoogen kruise stroom
van ijs en van zwart diamant.

XX

Donkerder werd nog de dag;
en die eens in den hellen lach
van de vrouw die den morgen doorzong
langs den blauwen oneindigen muur

slechts het blinken der vreugde zag
 van de springfontein der natuur,
 die zag nu in den oogopslag
 van het parelend morgenuur
 de schaduwen reeds van den nacht
 die hem vinden zou onder den muur.
 waar hij kreunend te sterven lag.

XXI

Die, een roovend en zwervend dier,
 langs het rulle pad van den dag
 naar de sporen zocht die het bloed
 ten teeken liet dat het genot
 alweer sluipend in aantocht was,
 zat nu oud en vermoeid bij het vuur
 en warmde het kleumend karkas
 en vroeg aan het donkerend uur
 of de dood reeds in aantocht was.

XXII

Toen rees hij op en stond,
 een geteekende, tegen den muur.
 wat is een bestaan zonder duur,
 een vlam die verduistert tot asch?
 en die hel en hemel vergat
 als het donkere gonzen begon
 - de sirene der roode natuur -
 die zag nu in het nachtelijk uur
 de ontredde van zijn bestaan
 als een dalende maan zonder vuur.

XXIII

Waarheen, o brandende ziel,
 in het branden van de woestijn?
 zou er nergens een bron of een palm
 noch de zweem van een schaduw zijn?
 niets dan loodrecht de zon op het hoofd,
 in den schedel het kokende tin,
 in de leden ziekte en dood?
 moet dan elke stad aan de kim
 die vlamt in het avondrood
 met den morgen vervlogen zijn
 als een schim, een luchtspiegeling?

XXIV

Hoe suisde het bloed in zijn hoofd
 van den doodslag en broedermoord!
 doch zoozeer zijn leven en dood
 elkanders kiem en geslacht
 dat toen ov'ral de kreet werd gehoord
 dat de mensch op zijn uiterste lag,
 de aarde in barensood
 aan volkren het leven gaf
 die in 't aangezicht van den dood
 - of er einde noch ondergang was -
 zouden strijden om glorie en brood.

XXV

Waar eenmaal de engel des doods
langs de nachtelijke muren schreed
om te vrijwaren alles waar joodsch
het bloed aan de deurposten kleefd' -
sluipen thans door den kreunenden nacht
hyena's en jakhalzen rond
in het schroeiende spoor van den dood;
en de brandende stad van den nacht
rookt het bloed van den Jood.

XXVI

Alles immers is beter dan dit!
zou ons hart niet moeten vergaan
van wroeging en schaamte, dat dit
ongestraft kan bestaan?
want geen onzer heeft iets gedaan
om met zijn bestaan te bezweren,
dat er bloed aan de handen klit
en het tuig uit de onderwereld
de vulkanische tronen bezit.

XXVII

De winter dreef langs het raam;
geen dag of de duisternis lag
als een hond voor den rookenden haard.
geen nacht of hij rafelde stuk
wat hij moeizaam geweven had
op het grijze getouw van den dag.

XXVIII

Brandende bleef ook dat jaar,
 toen hij over de wereld zwierf
 door het donkere dal van den dood
 de hunkering naar een groot,
 hartstochtelijk en heilig bestaan;
 en diep in zijn hart vrat de spijt
 in het heden geboren te zijn
 met dit lauw en laaghartig gebroed
 dat den droom verkwanselt voor goed,
 en het toornen tegen een tijd
 zonder adel en zonder gloed.

XXIX

Hij werd langzaam gesloopt door zijn vrees.
 in den nacht, als hij wakker lag
 en dacht aan het schuimende feest
 dat al jaren lang achter hem lag
 kwam de bitterheid weer in zijn mond
 om het vale verval van het vleesch -
 en de kamer die eens als een nest
 voor de dieren der lust was geweest
 werd zwart en koud als het graf.

XXX

Hij zocht in het donker de rots
 die weerstand biedt aan den vloed,
 de vlag die den euvelmoed

van de wateren hoog overstijgt
 met een lied dat blinkt als een vuur,
 met de vlam van zijn vijandschap.
 o brand, die de wolven verschroeit
 in nachten zwart van de kou
 en het duister lachend verbrandt
 met het wilde vuur van een vrouw.

XXXI

De geloovigen knielden als graan.
 langs de golven wandelde 't licht,
 als het eenmaal op zee had gedaan
 tot de storm was getemd en gezwicht.
 het kwam recht als een zwaard op hem aan,
 doch hoezeer ook verblind door dit licht,
 de man bij de zuilen bleef staan.

XXXII

Door het venster sloeg regenbooglicht
 het verbond van God met zijn volk;
 de zuil brak uiteen in een wolk
 van bloesem en wemelende sneeuw
 en verdeelde zich over het volk
 als eenmaal het vuur van den Geest.
 doch voor hém was het feest van de Vlam
 als de vonkende hoefslag geweest
 van het Beest, dat het blatende Lam
 dat dalende was op de Wolk,
 vóór den nacht had verscheurd en ontvleesd.

XXXIII

Toen sprong uit den mond van den knaap
met den klank van klinkend metaal
de zilverstem van de fontein
door de duistrende avondzaal;
de schemering werd tot een zee
en het hart - een jonge dolfijn
op de driftige waterstraal -
steeg extatisch in het heelal
als een wervlende serafijn.

XXXIV

Duizendmaal duizendmaal,
had de stem van den priester gezegd,
tusschen Golgotha en den Dag
dat Hij wegen zal met de Schaal,
daalt Hij neer in den dood en betaalt
in gedaante van brood en wijn
het verdoemd en schuldig gelag
van wie heult en boeleert met den tijd.
neem en eet van dit onderpand,
en ontstijg aan het zand der woestijn
naar het Eiland van Diamant
als een vogel die rijst uit de asch.

XXXV

De wanhoop doorvlijmde zijn hart
met de adderbeet van het berouw,
en vergiftigd als eenmaal de vrouw

zat hij neer aan het Avondmaal
 om vleesch te zijn van het Vleesch
 dat den dood overstralen zou
 en zetelen boven den tijd.
 gezuiverd en blank het gelaat,
 in een kleed van edel metaal
 dat de roest niet verteren zou
 noch de sulferdauw van het kwaad.

XXXVI

De extase brak als een zuil.
 van de sneeuwtoppen van het heelal
 sloeg de ziel in verwilderden val
 naar de poelen van wanhoop en pijn:
 met een duisteren okeren gloed
 doordrenkte het avondheelal
 de zon die in 't zachtgroene dal
 de rivier had geronnen tot bloed.

XXXVII

‘Wat deedt gij binnen den muur
 van het kathedrale gewelf?
 gij die ook in het Vuur
 geen afstand zoudt doen van uzelf!
 wat rest er nu nog van den smaad
 dat de Droom van de Hoofdschedelplaats
 alleen in het bevende hart
 van het deemoedsgedierte bestaat?’

XXXVIII

‘Niets anders dan vrees voor den dood
en de angst te verwaaien als asch
dreef mij voort met dien avondval
naar het donker verraad van het kruis.
toen ik, walgend van schaamte en pijn
werd meegevoerd met den drom
verblind door het bloedend Visioen,
werd mijn trots verteerd door de vraag:
- wat doet gij, wat hebt gij gedaan?
doch mijn hart gaf het antwoord al:
- ik wil God zijn om niet te vergaan.’

De onvoltooide tempel

XXXIX

De kamer waar hij lag werd weer een cel,
 de wereld een bouwvallig labyrint,
 de steenprojectie van zijn eigen walg.
 de straten barstten naar den horizon
 door 't puin der nacht, riolen naar de vaalt
 van het heelal - het glinsterende strand
 waarheen hij eenmaal met zijn vrienden ging
 over de weeke velden van den nacht.
 en de fontein die met den avondval,
 een zachte regen onder 't firmament,
 het fluisteren der liefde overzong
 terwijl hij lag naast de omfloerste vrouw,
 gedrenkt in weemoed?

het scheen verwaaid te zijn,
 tezamen met het sterrenbeeld vergaan
 waarvan geen glans meer door zijn venster drong
 dan, ver uiteen, de nagels van het kruis,
 het onverwoestbaar teeken van zijn val.

hoe kon hij ooit zich zuivren van 't verraad?
 want de herinnering aan dat eene maal
 zat in zijn strottenhoofd gelijk een bal,
 een gummiring hem in den hals geschroefd
 als een gezwel, een onverteerbaar ding,
 waarin zijn levensdorst gebeten had,
 maar niets dan asch, bederf en dood geproefd.

XL

Wie de kelk aan den mond heeft gezet,
 diens ziel is van onschuld beroofd
 en de hemel doorsnijdt hem het vleesch.
 wel is water veranderd in wijn
 maar de droesem vergiftigt den geest
 met een dorst die niet kan gelescht
 door een bron in het aardsche revier.
 want wie eet van het hemelsche brood
 en de eeuwigheid ent op het dier
 heeft het lijf op den woeker gezet
 van een zwerenden dubbelen dood.

XLI

‘Breek op
 en verdwijn in den nacht;
 zie niet om naar het huis
 van uw hart.
 laat uw leven liever vergaan
 en verbloeden in eenzaamheid
 dan nog langer de wegen te gaan
 waarvan iedere steen u weer zegt
 wat gij hebt misdacht en misdaan.
 ga heen en weiger te staan
 voor den bloedraad van een gericht
 waarin gij uw jeugd hebt verteerd,
 uw gloed en uw heerlijkheid.
 want te goed is het hart
 en te slecht
 om te krimpen onder die pijn

en te slijten in zelfverwijt;
 en het lijf om te worden verdeeld
 door de honden wroeging en spijt
 die knagend het vleesch en het been
 vermalen om slapen te gaan
 als gij al uw kracht hebt verdaan
 en uw laatste woord hebt gezegd
 in het schuren van recht tegen recht.
 want voor gij het voelt of beseft
 is het vuur in uw oogen gedooft
 en het blinkende zwaard van uw woord
 als een kaars bij de kaarsen gezet
 om te sterven zooals het behoort.'

XLII

'Wie zegt mij dat het verraad
 niet herleeft in een ander land?
 waarom vluchten uit weerzin en leed,
 waarom hopen dat men vergeet
 wat de ziel heeft doorstaan en gemerkt?
 slechts zoolang de herinnering nog werkt
 is mijn leven mijn eigen bezit,
 onverschillig of het bestaat
 uit vervoering of nederlaag.

als ik opbreek en wakker word
 in een nieuw maar ontworteld bestaan,
 zal de schaduw weer naast mij staan
 en ook onder de zuiderzon
 zal het hart weer te rade gaan
 met wat het ervoer en misdeed.

wie gebeten is door het leed
 en geschroeid door de knagende vlam
 zal niet willen dat hij vergeet
 wat hem, schuldig of niet, overkwam;
 wie strijdt om een eigen bestaan
 wil vallen of staan waar hij streed.'

XLIII

Hij lag in het donker en dacht:
 - ik moet sterven of weggaan vannacht.

als ik zitten blijf op die vaalt
 en de wanhoop mij weer overvalt

is het reddeloos met mij gedaan.
 maar waar moet ik gaan of staan?

heb ik zelf niet altijd beweerd:
 'als het hart zich niet meer verweert

vindt men kracht en troost bij een vriend'?
 maar geen wezen zoo arm als een vriend

en geen leven, hoezeer ook bemind,
 dat ons verkracht en vleugelen geeft

als men zelf geen overvloed heeft.
 men leeft slechts zoolang men nog geeft.

en wie in dit heillooze land
 die men niet heeft verzaakt of beroofd?

ik heb in de vriendschap geloofd,
ik geloof nu alleen in mijzelf.

laat er zonlicht en eenzaamheid zijn
en het vuur van een zuidelijk land;

vroeg of laat aan dit duistere strand
krijgt de eb van het leven hen klein.

XLIV

‘De liefde slaapt in haar hart
als de lente in den winterschen grond
die in koude en duisternis wacht
als een vlinder in haar cocon.
in het dorp waar ik nu overnacht
schijnt morgen een schuimende zon
in een hemel met palmen bevlagd!

geen regen geen schaduw, geen sneeuw,
geen dooiende schemering
die als een zwavelen zon
in de rafels hangt van het weer,
drijft mij terug naar het vuur
van haar kamer, haar rooden haard.

sluimer, liefste, en slaap
uw eenzamen winterslaap,
en ontwaak als de bevende zon
door de lentelijke evening gaat,
als een vlinder uit haar cocon,
als het vuur in uw donkeren haard.’

XLV

De schemer draalt.
na maanden reizen
zonder dat het hart
veel van zijn bitterheid en vrees verloor,
zat hij een avond in den paarsen gloor
van een ruim, schaduwrijk bourgondisch plein
het donker steeg,
zooals het water stijgt
tijdens het lenterijzen der rivier,
tusschen de muren wier bestorven kleur
het rosse duister inzoog,
om met den dageraad
weer koel en grijs in 't vochtig licht te staan
dat bij de ochtendschemering der wereld wies.
tusschen de schaduwen der platanen door
die bevend vlekken wierp
over de zilvren huid der duisternis,
keek hij naar 't blauw geglinster der rivier
dat langzaam stolde in het ijs der maan;
en langzaam ook zonk de vermoeyenis
der jaren uit hem weg
en het werd ruim en helder om hem heen.
diep dronk hij 't zwarte purper van den wijn
en luistrend naar het sterrenwiegelied
dat de fontein zong in het maanbassin,
wist hij dat het verleden van hem week
en dat zijn hart bevleuglend was geraakt
door 't scheren van een vlerk die hij niet zag
of door een ster die viel
door 't oerwoud van zijn droom.

hij rees,
en liep tot in het hart der nacht;
onder het duizlen der planeten door
ging hij de heuvels over,
bleek en hoogmoedig brandend als een lied
waarin het laatste spoor
der nederlaag zich met den wind verloor
naar een gebied van schuld en duisternis.

XLVI

Geen dragender,
doodlijker wonde
dan het knagend en
slepend besef
van een schuld,
een erflijke zonde,
bedreven voordat
wij bestonden
en waarmee ook
het vleesch is besmet.
laat het lichaam
allengs weer herrijzen
in zijn trotschen
oorspronklijken staat
laat de zon ook
de huid weer genezen
van de angst
die de leden doorvaart
als het lijf,
met een lichaam
verwonden,

in vervoeringen
ondergaat.
slechts een blindlingsch
en donker verslaven
aan de koortsen
van het genot,
kan de ziel
- uit het duister ontslagen -
weer zuiver
doen ademen
in een hemel
van blauw en van goud.
als een ruischende
morgenvogel
doorkruist zij
het blinkend heelal
en daalt
- een geroofde genade,
op de vleugels
de sterren als dauw -
als een valk
naar de vleeschlijke dalen
in de onschuld
van vóór het Berouw.

XLVII

De zon scheen als helsche steen
in het schuimende dal der Durance;
hij stond op een landtong van steen
en keek naar het schitterend dansen
van het provençaalsche azuur,

dat - weerglinstrend in kolkende strepen -
 verschoot in schichtige krekken
 onder een regen van vuur.

het werd 's middags bedwelmend heet.
 aan den overkant van de rivier
 lag een dorp onder laaiende boomen,
 een fontein die den hemel doorsneed.
 hij stond op en doorwaadde het licht
 en het fonklend email dat in stroomen
 langs de kiezeleilanden sprong
 en liep door het bergpad omhoog.

langs de helling het vuur van den wijn.
 nadat hij het maal had genoten
 op het stille beschaduwde plein
 lag hij sluimerend onder den muur
 die den vlammen den wijngaard omringde
 en sliep tot het duisterend uur
 in de westlijke heuvels verdween.

de avond was kopergroen.
 doch het licht langs de steenroode aarde
 scheen doordrenkt van een schaduw te zijn
 die, terwijl de hemel vervalde,
 den gloeienden naglans bewaarde
 van het purperen vuur van den wijn.

hij rees op en dacht aan de zee.
 zijn gang had de veerkracht herwonnen
 die hem voortdreef naar zuidlijker stranden,
 zijn schreden namen hem mee.
 met de hartstocht der boomen verbonden

- de platanen ademden weer
 en voorvoelden het golven der zee -
 liep hij in het nachtelijk donker
 door de delta der Rhônemonden
 naar Saintes-Maries-de-la-Mer;
 en hoezeer ook verweerd en geschonden,
 zijn hart was gedrenkt in azuur.

XLVIII

- De hemel is leeg,
 de oneindigheid bloedt.
 in het nachtelijk gewelf
 niets dan sintels en roet;

en de transen gescheurd
 van den brandenden schreeuw
 en de sneeuw weer besmeurd
 met het bloed dezer eeuw.

- alle duister en gloed
 van 't beroofd firmament
 wordt een brandend ferment
 in het menscheijk bloed.

zie, de aarde is rood
 van den tragischen wijn;
 't paradijs een woestijn,
 maar het schepsel wordt groot.

XLIX

De tocht door de kloven was steil;
 hij had langzaam den morgen bestegen
 langs witte verpulverde wegen,
 den rug gekromd naar de zee.

van den hemel een stortval van licht,
 en in beken bij honderdtallen
 sloeg het neer langs de watervallen,
 hem regenend in het gezicht.

om zijn schouders woei het azuur:
 de vleugels geweldig en blauw
 - als een vogel met vlerken van vuur -
 sloeg de zon door een wereld van goud.

toen het middag werd, zag hij de zee;
 en staand op het heete terras
 in het schaduwloos zenithuur
 steeg zijn hart uit de stervende asch.

L

De zon hing laag.
 tusschen de witte muren
 verbloedde goud en zwart
 het avondrood.
 hij, van zijn hoog terras,
 volgde de lange strepen,
 het vluchtig zog
 van nooit geziene

nooit gedroomde schepen
door het gemarmerd
zilver van de zee.

de huiveringen
van 't geschubd metaal,
door 't stijgend maanlicht
rimpelend beschenen,
waren dien nacht op zee
het eenig teeken,
dat twintig eeuwen
ademloos verstreken
en in zijn hart
antieke vrede
was gedaald.

De zee

LI

'Wie schrijft, schrijf' in den geest van deze zee
 of schrijve niet; hier ligt het maansteenrif
 dat stand houdt als de vloed ons overvalt
 en de cultuur gelijk Atlantis zinkt;
 hier alleen scheert de wiekslag van het licht
 de kim van het drievoudig continent
 dat aan ons lied den blanken weerschijn schenkt
 van zacht ivoor en koolzwart ebbenhout,
 en in den dronk den geur der rozen mengt
 met de extasen van den wingerdrank.
 hier golft de nacht van 't dionysisch schip
 dat van de Zuilen naar den Hellespont
 en van Damascus naar den Etna zwierf;
 hier de fontein die naar het zenith sprong
 en regenbogen naar de kusten wierp
 van de moskee, de tempel en het kruis.
 hier heeft het hart de hooge stem gehoord
 waardoor Odysseus zich bekoren liet
 en 't woord dat Solon te Athene sprak;
 en in de branding dezer kusten brak
 de trots van Rome en van Babylon.

zoolang de europeesche wereld leeft
 en, bloedend, droomt den roekeloozen droom
 waarin het kruishout als een wijnstok rankt,
 ruischt hiér de bron, zweeft boven déze zee
 het lichten van den creatieven geest.'

1939